

Předsudky české společnosti k romskému etniku

Zbyněk Lebánek

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Zbyněk LEBÁNEK

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Předsudky české společnosti k romskému etniku.

Zásady pro vypracování:

Zpracování materiálů a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti charakteristiky romského etnika, romské problematiky výchovy a vzdělání, života, kultury, soužití s majoritní společností, posouzení motivace.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového sběru dat.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BALVÍN, JAROSLAV. Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka. 1. vyd. Praha: Radix, 2008. 256 s. ISBN 978-80-86031-83-5.

NEČAS, CTIBOR. Romové v České republice včera a dnes. 4. rozš. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. 129 s. ISBN 80-7067-952-2.

ŠÍŠKOVÁ, TAŤJANA. Menšiny a migranti v České republice. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 200 s. ISBN 80-7178-648-9.

ŠÍŠKOVÁ, TAŤJANA. Výchova k toleranci a proti rasismu. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 273 s. ISBN 978-80-7367-182-2.

ŠVEC, VLASTIMIL. HRBÁČKOVÁ, KARLA. Průvodce metodologií pedagogického výzkumu. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007. 129 s. ISBN 978-80-7318-547-3.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Šťastná
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

11. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 11. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

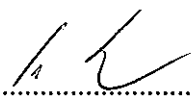
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 7.5. 2010

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá předsudky české společnosti k romskému etniku. Jedná se o aktuální téma ke zkoumání s možností různých řešení. Teoretická část se věnuje pojmům týkajících se problematiky romské komunity, seznámením s předsudky majoritní společnosti vůči romské minoritě, historií a původem Romů, dělení romského etnika, předškolní a školní výchově, motivací ke vzdělání.

Praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkum se zaměřením na diskriminační prvky a netoleranční chování vůči romskému etniku. Cílem výzkumu je zjistit, zda respondenti podléhají předsudkům k romskému etniku a jsou - li ochotni aktivně se podílet na řešení problematiky vzájemného soužití.

Klíčová slova: romské etnikum, romská problematika výchovy a vzdělání, kultura, soužití s majoritní společností, předsudky, posouzení motivace.

ABSTRACT

This final thesis is about prejudice Czech society towards Romany ethnicity. It is an actual theme for a research with a possibility of various solutions. Theoretical part deals with terms concerning problems of Romany ethnicity, introduction of prejudice of majority towards Romany minority, history and origins of Romanies, dividing of Romany ethnicity, pre-school and school education, motivation for education.

Practical part is concerned on quantitative research with aim on discrimination items and intolerant behavior towards Romany ethnics. The goal of this research is to find out if respondents are influenced by prejudice to the Romany ethnics and if they are willing to have an active participation in solving of problematic of mutual co-existence.

Key words: Romany ethnics, Romany problematic of enlightenment, culture, co-existence with majority, prejudice, check of motivation.

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Jarmile Šťastné za odborné vedení, důležité rady a připomínky, které mi poskytovala během zpracování mé bakalářské práce.

Motto

Předsudky jsou jako hřebíky: čím víc se do nich buší, tím víc drží.

Alexandre Dumas mladší

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 SOUŽITÍ MINORITNÍ A MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI	12
1.1 HODNOTY SPOLEČNOSTI.....	12
1.2 PŘEDSUDEKY SPOLEČNOSTI.....	12
1.3 SOUŽITÍ ROMSKÉHO ETNIKA S ČESKOU SPOLEČNOSTÍ	13
1.3.1 Problémy 20. století	13
1.3.2 Současná situace.....	14
2 HISTORIE A PŮVOD ROMŮ	15
3 DĚLENÍ ROMŮ	17
3.1 VNITŘNÍ DĚLENÍ – ROMSKÉ	17
3.1.1 Jazyk.....	17
3.1.2 Kočování	17
3.1.3 Tradiční profese	18
3.2 DĚLENÍ ODBORNÉ Z HLEDISKA JAZYKOVĚ ETNICKÉHO	19
3.2.1 Romština v pravém slova smyslu.....	19
3.2.2 Seskupení sinto - manušských dialektů.....	19
3.2.3 Lokální dialekty jiných jazyků.....	19
3.3 ROMSKÉ ETNIKUM V ČR	20
4 ŽIVOT ROMŮ	21
4.1 ROMSKÁ RODINA.....	21
4.2 DĚTSTVÍ	22
4.3 MLÁDÍ.....	23
4.4 DOSPĚLOST	24
4.5 STÁŘÍ	25
4.6 NÁBOŽENSTVÍ A ROMOVÉ	25
4.7 CO SE ZACHOVALO A CO SE ZMĚNILO	26
5 PROBLEMATIKA VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ	28
5.1 PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVA	28
5.1.1 Odborná stáž v mateřské škole.....	28
5.2 ŠKOLNÍ VÝCHOVA	29
5.2.1 Alternativní výchova	29
5.3 NACHÁZENÍ MOTIVACE VE VZDĚLÁNÍ.....	30
5.3.1 Školní instituce.....	30
5.3.2 Občanská sdružení	31
5.3.3 Mediální kampaně.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU A VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	35

6.1	VÝZKUMNÝ CÍL	35
6.2	VÝZKUMNÁ METODA	35
6.3	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	36
6.4	VÝZKUMNÝ VZOREK	36
7	VYHODNOCENÍ, ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU.....	37
7.1	SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	58
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	63
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	65
	SEZNAM GRAFŮ	66
	SEZNAM OBRÁZKŮ	67
	SEZNAM TABULEK.....	68
	SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

V tradičním způsobu života Romů a Čechů existují podstatné rozdíly, které vyplývají z různého pojetí života a mohou způsobit vzájemné nepochopení. Tradiční život romského etnika se v posledních letech mění, v základní podobě se ještě zachovává ve východoslovenských romských osadách, ale i tak v životě českých městských Romů nalzáme některé prvky, které přežívají a mohou nevědomě ovlivnit jejich dnešní životní cyklus. Je tedy vhodné porozumět tradičnímu způsobu života, který sice doznal velkých změn, avšak jeho pochopením můžeme více porozumět Romům.

Romové v České republice jsou vystaveni otevřené i skryté diskriminaci, které čelí v každodenním životě. Při přijímání do zaměstnání a ve vzdělávání, jsou pronásledováni v obchodech, velmi časté jsou případy omezování jejich vstupu do restaurací a jiných veřejných zařízení, dochází k diskriminaci při jednání na úřadech, mají špatné zkušenosti s chováním ze strany zdravotnického personálu.

Téma bakalářské práce jsem zvolil pro stálou aktuálnost problému, neboť s předsudky ve společnosti se setkáváme po celou dobu existování lidstva samotného. Je zapotřebí neustálé zveřejňování problému týkajícího se české společnosti a návrhy možného řešení vzniklé situace. Ve své práci se zabývám předsudky české společnosti k romskému etniku, ale je nutné podotknout, že zažitá předsudky jsou vzájemné, tedy i opačně ze strany Romů k české majoritě.

Cílem mé práce je pomoci částečně odbourat diskriminaci a předsudky. V teoretické části práce se věnuji vzájemnému soužití minoritní a majoritní společnosti, romské historii, původu, rodině, romským povoláním, náboženstvím, tradicím, životě Romů, výchově a vzdělávání, motivaci ve vzdělání. Ve výzkumu mé práce předpokládáme, že většina obyvatel České republiky má k Romům mnoho předsudků. Tyto předsudky je třeba specifikovat a prozkoumat.

V praktické části se zaměřím na anketní výzkum specifické vrstvy obyvatel České republiky formou dotazníkové metody, ve které zjišťuji, do jaké míry a zda vůbec podléhá česká společnost předsudkům k romskému etniku.

Věřím, že bakalářská práce bude přínosem pro širokou veřejnost a napomůže k porozumění vzájemného soužití mezi majoritní a minoritní společností.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOUŽITÍ MINORITNÍ A MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI

„Mnozí členové majority pokládají Romy za cizince, a nikoli za občany, kterými ve skutečnosti jsou. Postoj majority k Romům je vnímán přes jinakost, přičemž odlišnost je viděna v tmavší barvě pleti, v používání jazyka, kterému není rozumět, a ve faktu, že Romové žijí podle pravidel, která česká majorita nezná“ (Šišková, 2001, s. 118).

1.1 Hodnoty společnosti

Naše hodnoty přijímáme postupně v rámci socializačního procesu. Učíme se je tedy od narození až po stáří. Většinou se jedná o hodnoty našich rodičů, prarodičů, našich společností, o kterých se domníváme, že nám ukazují směr, který je správný a v našem životě důležitý. Mezi tyto hodnoty patří převážně kultura, tradice, ale i náboženství. Tento systém hodnot určuje kritéria, podle kterých se snažíme žít. Tento rozdílný hodnotový vzorec chování přináší konflikty, které bývají mnohdy obtížné. Každý má svůj žebříček hodnot, které jsou od sebe navzájem rozdílné, proto nemůžeme vždy dosáhnout shody. Hodnoty druhých považujeme pro náš život i naše okolí jako hrozby, které ovšem bývají často vsugerované, a vyvolávají různé emotivní reakce. Hodnoty romské etnické skupiny jako je rodina, tradice, historie, životní podmínky, mohou být odlišné od hodnot české majority, což si vždy neuvědomuje.

„Základní institucí, výchozí pro romské společenství, byla a tradičně je rodová instituce, vážící se na specifické rodinné vztahy. Rodina a širší rodová skupina či velkorodina, do níž Rom patří, je pro něho nejdůležitější a největší hodnotou“ (Davidová, 1995, s. 95).

Pokud žijí dvě skupiny s rozdílnými vzorci chování, jiným hodnotovým systémem vedle sebe, bývá příčinou komplikované soužití. Většina lidí uvažuje o různých hodnotách, upozorňuje, že romská menšina se má přizpůsobit většině. Měla by se však tato menšina vzdát svých hodnot, tradic, kultury? Přijmutím těchto hodnot se vzdává hodnot původních. Bude pak tato menšina někam patřit? Neztratí původní identitu?

1.2 Předsudky společnosti

Podle Šiškové (2001, s. 15) jsou předpojatosti až předsudky jakýmsi „natočením“ osobnosti ke stylu efektivní či neefektivní komunikace. Předpojatost vyplývá z hodnotových vzorců chování, tradic, zkušeností, informací (resp. dezinformací) a ze sociální percepce. Vede nás k takovým závěrům a interpretacím, které jsou akceptovány jako pravdivé bez jakýchkoli

důkazů. Obvykle je naše domněnka o lidech ovlivněna hodnotami, informacemi a zkušenostmi s podobnými jedinci a my vyvozujeme závěry na základě věcí, ve které věříme či jež očekáváme. To, že díky tomuto faktoru mnohdy ubližujeme a nedáme druhému šanci, ani nevnímáme.

Tyto předsudky často sdílí mnoho lidí, kteří si neuvědomují, že se jedná o zažitě generalizované informace a představy. Takto se většinou vytváří stereotypy, tedy jednotvárné ustálené vzorce chování a myšlení. Tato generalizace nám často pomáhá. Pokud říkáme, že Češi mají rádi pivo nebo Francouzi mají dobré víno, je to správně. Avšak pokud začneme někoho hodnotit na základě jednoho rysu, může se jednat o barvu kůže, oblečení, je takové jednání nesprávné a ubližujeme tímto druhému. Pokud začneme používat předsudky a stereotypy často a nevědomě, můžeme vyvolat velikou bariéru mezi jedinci žijícími v jedné společnosti.

1.3 Soužití romského etnika s českou společností

Romské etnikum má v soužití s Čechy mnoho problémů. Je jim vytýkána hlučnost, nedobré sousedské vztahy, nevzdělanost, špatná kvalifikace, zlá pracovní morálka, lenost, nečestné jednání, agresivní chování, kriminalita a prostituce. Naopak romští spoluobčané vytýkají Čechům chlad v citech, vypočítavost, nadřazené chování, xenofobii a rasismus. V obou skupinách se nacházejí převážně jedinci, kteří mají tendenci zobecňovat hlavně negativní vlastnosti jednotlivců druhé skupiny, přičemž je přisuzují celé skupině. Mezi těmito skupinami jsou nevyřešené křivdy z minulosti.

1.3.1 Problémy 20. století

Z dřívějších křivd se jedná o neuznání podílu viny české protektorátní správy v období druhé světové války na koncentraci a následném vyvraždění českých a moravských Romů a také násilné zničení cikánských osad v 60. a 70. letech 20. století. Za první křivdu požadují Romové alespoň symbolickou omluvu pietní úpravou míst bývalých koncentračních táborů v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu na Moravě. Druhou křivdu považuje dosud většina občanů České republiky za pomoc Romům, a proto je v této věci shoda téměř nemožná (Šišková, 2001, s. 123).

Česká majoritní společnost do dnešní doby neuznává své dluhy k Romům a není ochotna se omluvit, naopak většina společnosti má pocit, že právě Romové, jsou dlužníky a měli by se omlouvat.

1.3.2 Současná situace

Přestože jsou Romové přítomni v České republice od 18. století, kdy nám byli přínosem v oblasti kultury i v oblasti výstavby silnic, železnic, telekomunikačních sítí, vnímá je velká část majoritní společnosti jako přistěhovalce, které do země nikdo nezval, kteří zneužívají sociální výhody státu. Proto Romové vnímají českou společnost jako nepřátelskou a odmítají její pozitivní hodnoty.

I přes mnoho pozitivních kroků, ke kterým dochází jak ze strany české společnosti, tak ze strany romské menšiny, dochází k řadě negativních jevů, které soužití dělají složitým. Svoboda slova umožnila propagovat rasistické i xenofobní názory. Tržní ekonomika vytlačila z trhu skupiny zaměstnanců, převážně bez kvalifikace, mezi nimi i většinu pracujících Romů. Uvolnění trhu s byty přispělo ke koncentraci chudého tedy i romského obyvatelstva v okrajových částech měst. Problém dlouhodobé nezaměstnanosti živitelů velké části romských rodin a jejich závislost na sociálních dávkách vede k utvrzování předsudků, že Romové jsou líní a navyklí na parazitický způsob života. Tuto averzi vyvolávají také medializované odchody části romského obyvatelstva do zahraničí a následná necitlivá opatření těchto zemí vůči České republice. Média hledají senzace před objektivními informacemi, škodí Romům, ale i ostatním menšinám.

Zaznamenáváme však i pozitivní vývoj v postupné emancipaci romské menšiny, ve vytváření jejich vlastních občanských struktur a přejímání odpovědnosti za vlastní vývoj. Kladný je i zájem učitelské veřejnosti napomáhat romským dětem k dosažení lepšího postavení v naší společnosti. Vzniklo mnoho občanských sdružení (např. R – MOSTY) a charitativních organizací, které se věnují Romům a především jejich dětem. V posledních několika letech vyšla celá řada knih s objektivními informacemi o Romech (Chad Evans Wayatt, Jana Horvátová - Romské Obrození), vycházejí ovšem i časopisy a knihy v romštině, rozhlas i televize zařazují do svého vysílání pořady pro Romy.

2 HISTORIE A PŮVOD ROMŮ

Od středověku, kdy se Romové objevili v Evropě, bylo pátrání po jejich původní vlasti velkým úkolem historiků. Konkrétní datování příchodu Romů do Evropy není možné určit, protože se skupiny různě rozptylovaly a to nezávisle na sobě. Historie Romů se dohledává velmi těžce, samotní Romové ji totiž nikdy nezaznamenávali. Jsou jen zachovány záznamy v archívech měst a v kronikách klášterů. V mnoha dobových kronikách se můžeme dočíst o potulujících se kejklířích, kteří bavili feudální pány, tanečnicích lehce oblečených v různých pestrých barvách, které byly oblíbeny u pánských dvorů, ale také nenáviděny zbožnými i váženými občany. Kolem 14. století začínalo po Evropě kočovat určité společenství lidí, které se odlišovalo od ostatních obyvatel tmavější pokožkou, ošacením, jiným osobním stylem života. Jejich jazyk byl nesrozumitelný, oplývali přemírou temperamentu, nebyli ochotni se podřídit většině obyvatelstva.

„*Kronika česká*, kterou napsal v letech 1308 – 1314 tzv. *Dalimil*, v kap. *O Kartasiech pohanských* uvádí, že v Českém království se potulovalo na 500 tatarských zvěďů. Nosili vysoké kuželovité kloboučky, přiléhavé kalhoty a přes ně krátké kabátce. Když prosili o chléb, říkali prý: „Kartas boh“. Podle toho jim domácí obyvatelstvo dalo jméno Kartasové. Slovinský jazykovědec *F. Miklošič* pokládal citované spojení za jeden z nejstarších dokladů romštiny, který bylo možno přeložit slovy: Bůh učinil hlad“ (Nečas, 1997, s. 7).

Nejznámější a nejrozšířenější názor na původ Romů byl, že do křesťanských zemí přišli z Egypta. V mnoha zemích byli pojmenováni podle jejich domnělého egyptského původu – Gitanes, Gitanos, či Gypsies, tato jména jsou ve skutečnosti patrně odvozena podle názvu oblasti Malý Egypt na Peloponézu nebo v oblasti Malé Asie. V jižní a východní Evropě byli pojmenováni podle manichejské sekty kněží Athiganoi -Atsiganos, z čehož vznikla další skupina pojmenování Zingaro v italštině, Tsigane ve francouzštině, Zigeuner v němčině, Cigáni ve slovanských jazycích i Cikáni v českém jazyku.

První odpověď na otázku, kdo jsou Romové, učinil náhodou v roce 1763 maďarský student teologie Štefan Valyi, který se v Holandsku v Leidenu setkal s několika Indy – Malabary, kteří tam přijeli studovat křesťanství. Zaujala ho podobnost s Romy, které dobře znal ze svého maďarského domova. Povšiml si, že jejich řeč se nápadně shoduje s romštinou. Požádal je, aby mu napsali seznam nejběžnějších slov, s nimiž pak odjel domů, kde jej srovnal s tamější romštinou (Daniel, 1994, s. 17).

Na tento začátek navazovalo podrobné studium, kterému se začala věnovat celá řada odborníků. Indický původ Romů je mimo jakoukoli pochybnost. Lingvisté i historikové vedou mezi sebou dlouhá léta dohady o tom, do které kasty Romové v přísně rozdělené indické společnosti náleželi. Většina odborníků však předpokládá, že Romové patřili k nejspodnější kasty. To by vysvětlovalo i důvod, proč Romové začali Indii od 8. století opouštět. Je možné, že je vyhnala i částečná sucha a s nimi spojen nedostatek potravy. O indickém původu svědčí nejen jazyk, ale i podobnost některých zvyků, podobná společenská struktura, výběr povolání. Podle lingvistů a historiků postupovali Romové z Indie v závislosti na geografických podmínkách přes Mezopotámii na Blízký východ, do asijské části Turecka, kde se velká část zastavila a setrvala asi tři století. Z počátku tito lidé budili zvědavost. Evropské obyvatelstvo bylo ke kočující společnosti milosrdné, přijímalo je jako křesťanské kající poutníky, za něž se vydávali. Naopak kronikáři je přirovnávali k Tatarům, tmavá kůže, blížící se k městům v dlouhých karavanách, někteří na koních, jiní pěšky, s vozy přeplněnými zavazadly, ženami a dětmi. Na určitých místech Romy i vítali, neboť přiváželi novější technologii zpracování železa a kovů, nové zkušenosti a přijížděli podle jejich vyprávění od Božího hrobu. Člověk setrvávající ve středověku na stálém místě, rozuměl takovému putování jako formě jisté oběti pokání. Považoval je tedy za kajícíky. Romové tuto představu podporovali různými vlastními legendami. Jejich snahou bylo přesvědčit obyvatele, že putováním činí pokání za hříchy spáchané svými otci, kteří odmítli přijmout Pannu Marii s Ježíškem, při útěku před Herodesem do země Egypta. Jinou známou legendou byl trest za zapření křesťanství a sedm let odpykáváním zrady neustálým cestováním z místa na místo.

Do Evropy pronikly romské skupiny náhle a soustředěně kolem r. 1417. Ve výchozích oblastech nezanechali žádné pokrevní příbuzné a byly odhodlány překonat poměrně velké vzdálenosti. Tyto skupiny neměly problém s jazyky, které potřebovaly ke komunikaci během podstoupené cesty (Nečas, 2002, s. 19).

V prostředí Evropy se Romové ocitli ve zcela zvláštní situaci. Neformální normy jejich skupiny neladily s normami většiny obyvatel. Proto také dnes těžce nalézají kompromis, jaké normy jsou pro ně vhodné, a podle kterých se mají chovat. Svůj život trávili převážně v uzavřených skupinách, proto k nim odstup majoritních společností díky tomuto uzavření se do vlastního světa posílil. Majoritní společnost byla a bohužel je pro romské etnikum cizí skupinou, která Romy v minulosti odmítala, a proto se k ní chovají jako k nevlastní, proto pro ně není ostudné různě podvádět a zkoušet její trpělivost.

3 DĚLENÍ ROMŮ

Romy lze obecně rozdělit podle různých hledisek a kritérií. Na světovém sjezdu v Londýně v roce 1971 se Romové usnesli, že označením příslušníků romského národa je etnonym Rom. Označení Rom je souhrnný název řady etnických skupin mající společný původ, jazyk a mnoho dalších společných rysů. Jak uvádí Nečas (2005, s. 15), vlastní jméno Rom znamená v doslovném překladu muž. Jméno vzniklo ze sanskrtského dom, jímž se původně označoval příslušník určité indické kasty.

Obecně můžeme Romy rozdělit dvěma způsoby. Třetí způsob nám zobrazuje rozdělení Romského etnika v ČR.

3.1 Vnitřní dělení – romské

3.1.1 Jazyk

V Čechách a na Moravě žili do druhé světové války česko – moravští Romové a v Sudelech němečtí Romové. Po celé krajině bývalého Československa kočovaly menší skupiny olašských Romů. Po druhé světové válce téměř zmizela skupina česko – moravských a německých Romů. Po vydání zákazu kočování v roce 1958 se v Čechách usadili Romové olašští. V roce 1965 byli do průmyslových částí Čech a Moravy nastěhováni Romové slovenští jako levná nekvalifikovaná pracovní síla.

Jak uvádí Kenrick a Puxon (2000, s. 57): „Sčítání Cikánů v Čechách a na Moravě v dubnu 1940 napočítalo 6540 Cikánů, kromě asi 500 žijících v Sudetech, anketovaných k Německu. Malý počet Cikánů uprchl na Slovensko. Ze zbývajících šlo nakonec asi 6000 do koncentračních táborů v Německu a Polsku. Vrátilo se jich 600.“

3.1.2 Kočování

Podle Nečase (1997, s. 80) před zákazem kočování, které schválilo Národní shromáždění ČSR 11.11. 1958 a veřejně vyhlásilo zákon č. 74 Sb. *O trvalém usídlení kočujících a polokočujících osob*, se dělili na kočovné, polokočovné a usedlé.

Jakoubek a Budilová (2009, s. 274) uvádějí, že navzdory úspěchu tohoto zákona přinutit relativně malé množství stále kočujících olašských Romů se usadit, bylo jeho hlavním cílem zregulovat ekonomicky motivovanou migraci převážně většiny usazených Romů.

U nás se jednalo o kočovné nebo polokočovné skupiny olašských Romů, které do naší země dorazily z krajiny dnešního Rumunska a Moldávie. Velká část z nich až do zákazu kočovala. Oproti jiným dnešním Romům si zachovávají své zvyky a řeč. Jsou velice uzavření a nepropustí mezi sebe jiné cizí lidi. Styky olašských Romů s Romy usedlými jsou velmi ojedinělé. Polokočovné skupiny vlastnily přechodná obydlí, která jim sloužila jen v zimním období. Přes většinu roku se pohybovaly v příznačných vozech, nazývaných šiatry, pokrytých plachtami, taženými koňmi, nebo naopak putovaly pěšky a tábořily ve stanech. Kočovaly za zdroji obživy, které jim nedostačovaly k existenci, proto je doplňovaly různými formami drobného příživnictví.

Za Marie Terezie se usedlí Romové živilí provozováním svých tradičních profesí nebo jednoduchými službami vesnickým sedlákům, kteří přebývali v osobitých sídelních jednotkách, tedy osadách.

3.1.3 Tradiční profese

S výkonem mnoha rozmanitých profesí se od středověku spojovalo různé společenské postavení. Romové si svoje umění přinesli z Indie, šlo zejména o košíkářství, kovářství, koňské handlířství, korytářství, výrobu cihel, metel, broušení nožů, zpracování kůží, cvičitelství medvědů a hadů, věštění do budoucnosti. Tyto profese byly prováděny pouze příležitostně, hlavně z důvodu nerovnoměrné poptávky trvající pouze do nasycení trhu. V 17. století začala města usazovat Romy za protislužby městu či vesnici, později dostali svolení vykonávat své profese. Nejvýznamnějším řemeslem slovenských Romů bylo kovářství. Pracovali archaickým způsobem, který si přinesli z Indie. Při práci seděli na zemi a jako surovinu používali starý materiál, hlavně použité železo, které bylo možno sehnat zadarmo. Vyráběli převážně hřebíky, řetězy, doplňky vozu, motyky, různá kování. Další formou jejich obživy byla odměna za zemědělskou výpomoc na polích sedláků a hospodářů. Tato vzájemná spolupráce s neromskými obyvateli byla stvrzována mnohdy kmotrovstvím. Nástup kolektivizace a zakládání JZD učinil této spolupráci konec a začalo oddalování se světu bílých. K dalším profesím provozovaným u nás patřila výroba metel, košíků, ošatek, rohoží, stahování a čištění kůží, broušení nožů, výroba nepálených cihel z hlíny, výroba dřevěného uhlí. Ženy chodily sedlákům vymazávat pece, na jednoduchých stavech pletly jednoduché tkanice, s dětmi sbíraly jahody, borůvky, šípky a jiné plody. Své výrobky a nasbírané plodiny chodily nabízet po vesnicích sedlákům. Vyměňovaly je většinou za potraviny nebo ošacení.

Zcela zvláštní, opravdu specifickou skupinu tvoří mezi Romy městští i vesničtí hudebníci. S romskými kováři byli nejrozšířenější a nejváženější skupinou mezi tradičně usedlými Romy na Slovensku i jižní Moravě, po roce 1945 i v českých zemích (Davidová, 1995, s. 58).

V romské kapele hrávali pouze muži, často byli z jedné rodiny, ženy se staraly o domácnost a děti. Hráli pro jiné obyvatelstvo než - li pro Romy a to především na zábavách, svatbách, křtinách, ale i pohřbech, za což dostávali peníze. Lidem hrávali místní repertoár, čímž se zařadili mezi nositele slovenské lidové hudby, mezi sebou naopak hráli pomalé romské písně o složitém životě, smutku, lásce, utrpení. Dalšími vesnickými muzikanty byli jednotlivci, kteří hrávali ve vesnici pod okny na housle, a hudba se stávala záminkou k žebrotě. Takoví hudebníci patřili mezi nejnížší a byli ostatními hudebníky opovrhováni. Olašští Romové se naopak tradičně živili koňským handlířstvím, ženy čistily peří a věštily budoucnost z karet a ruky. V dnešní době se někteří živí různými druhy překupnictví, ale i krádežemi a podvody.

3.2 Dělení odborné z hlediska jazykově etnického

Na základě dialektometrických výzkumů, ale i sociologických dat dospěla lingvistická sekce k následujícímu rozdělení jazyka Romů (Jakoubek, Budilová, 2009).

3.2.1 Romština v pravém slova smyslu

Tento jazyk používá převážná většina romských národností na celém světě, můžeme jej rozčlenit na tři dialektové skupiny. Jedná se o skupinu balkánsko – karpatsko – baltskou. Gurbetsko – cerharská, kterou se hovoří výhradně na Balkáně. Seskupení kelderašsko - loirské, které je zeměpisně nejrozšířenější, od Uralu po Kalifornii a Buenos Aires.

3.2.2 Seskupení sinto - manuškých dialektů

Tato skupina se separovala od karpatské a baltské podskupiny a vyznačuje se velkým množstvím výpůjček z germánských jazyků.

3.2.3 Lokální dialekty jiných jazyků

Lokální dialekty obsahují jistou část romských slov. Používají je skupiny, které důsledkem mnohých asimilačních snah přišly o vlastní jazyk. Španělští Gitanos i dialekty pogadijské ve Velké Británii, jsou zcela nesrozumitelné pro ostatní romské skupiny.

3.3 Romské etnikum v ČR

Romové, jedná se o souhrnný název členů národnostní menšiny, kteří se k takovému označení hlásí. Se skupinou Sintí mají původ v Indii. K romské národnosti se hlásí příslušníci několika etnických skupin. **Čeští Romové**, etnikum žijící do průběhu druhé světové války na území Čech, zachovalo se jen několik rodin, které zde žijí doposud. **Moravští Romové**, etnikum žijící do druhé světové války na území Moravy, několik rodin zde stále žije. **Maďarští Romové**, žili do druhé světové války na území Maďarska a jižního Slovenska v oblasti obývanou maďarskou národnostní menšinou. **Slovenští Romové**, etnikum žijící do konce druhé světové války na Slovensku. **Olašští Romové**, kočovali ve střední Evropě až do roku 1959, kdy byli násilně sedenterizováni. **Sintí**, etnikum žijící rozptýleně v západní Evropě. Do druhé světové války žili Sintí v pohraničních oblastech Čech, dnes v ČR přežilo pouze několik rodin. **Cikáni**, apelativum Romů a Sintů, které tak označovaly slovanské a germánské národy. Romové vnímají takové označení jako hanlivé a neztotožňují se s ním (Šišková, 2001, s. 124).

Podle mého názoru bychom mohli Romy dělit mnoha způsoby. Dalším faktorem pro rozčlenění Romů může být **rozptýlení**. Tedy zda se nacházejí ve městě, nebo na venkově. Dále podle **bohatství**, na majetné, nemajetné, chudé. V důsledku různých forem obchodování dnes patří mezi nejbohatší vrstvy olašští Romové, pro které má největší hodnotu zlato. Lidé je mohou dělit podle **stupně začlenění** na slušné, nebo neslušné občany. Určitě je mnoho dalších kritérií, která by posloužila k několika různým dělením Romů.

4 ŽIVOT ROMŮ

4.1 Romská rodina

Rodina pro Romy znamenala a taky znamená téměř vše, protože uspokojovala hlavní potřeby života jejich členů. Při kočování byli Romové na okolní společnosti nezávislí, ovšem to neplatilo uvnitř rodiny, tam tomu bylo naopak. Zdrojem obživy byla rodina, která měla i funkci vzdělávací a ochrannou. Chlapci se učili řemeslu v rodině, dívky se učily starat dobře o manžela a děti. Romové se proto velmi identifikovali se svojí rodinou.

Mluví - li o rodině Češi, myslí tím své ženy, muže, sourozence, děti, rodiče. Víme také o dalších příbuzných, například o tetě, strýci, bratranci, sestřenici, synovci, neteři, tchýni, tchánovi, ale ty už spíše považujeme za vzdálenější příbuzné, které tak často nevidíme. Romové považují za svoje blízké příbuzné zcela všechny a na rozdíl od českého jazyka má romština pojmenování také pro děti bratranců či sestřenic. Žili se svojí rodinou v jedné osadě či čtvrti v celku a kromě pokrevního příbuzenstva je spojovaly rodinné tradice i vzájemná solidarita. Nejhorším trestem bylo vyhnání z rodiny, neboť šlo o ztrátu lidské i sociální jistoty.

Podle Davidové (1995, s. 95) byla pro většinu Romů donedávna charakteristická patriarchální velkorodina, patřící ještě do širší skupiny rodově endogamní velkorodiny. Tuto rozšířenou, extenzivní rodinu tvoří několik základních rodin.

Prestiž rodiny sílila podle počtu narozených dětí, hlavně chlapců, protože jedno romské přísloví praví: „O čhave hin zor.“ Což znamená: „V chlapcích je síla.“ Za prvorozené dítě si manželé proto přáli chlapce. O děti a jejich výchovu se starala hlavně matka, ale i ostatní členové velké rodiny. Tyto děti vyrůstaly v obklopení tří, někdy i čtyř generací v soudržné a okolnímu světu uzavřené společnosti. Stejně jako v české rodině byl rozdíl mezi mužskou a ženskou rolí. Žena se musela postarat o domácnost, vychovávat potomky a poslouchat svého muže. Žena zastávala ekonomicky důležitější roli, protože musela zabezpečit přežití rodiny. Jídlo musela sehnat jakýmkoli způsobem. Muž byl hlavou rodiny, nositel a ochránce prestiže rodin, proto musel rozhodovat a nést odpovědnost za svoji rodinu. Výdělek muže byl mnohdy pouze příležitostný, svůj čas trávil obstaráváním zakázek, dodržováním dobrých vztahů s přáteli a příbuznými, nebo také urovnáváním problémů mezi rodinami. Členové celé rodiny si vzájemně pomáhali a podporovali se. Svobodní pobývali u rodičů, sirotky si vzala další rodina, lidé staršího věku byli hluboce váženi a opatrováni,

nebyli tedy ze života rodiny vyloučeni. Pro takovou rodinu bylo nemyslitelným zřící se dětí ve prospěch dětských domovů, nebo rodičů do domovů důchodců. Rodiče pro své romské děti odmítali dokonce internáty, ve kterých by se ocitaly bez pomoci rodiny a bez dozoru. Úkolem romské rodiny bylo zajistit ochranu sociální, psychologickou i ekonomickou.

4.2 Dětství

Je zajímavé, že svět dětí a dospělých nebyl nikdy oddělen a v romské rodině nebyly generace proti sobě nikdy v opozici, nýbrž tvořily vše společně. Díky přítomnosti velkorodiny se dítě učilo velmi dobře navazovat společenské kontakty. Dospělí respektovali dítě a to si naopak vážilo dospělých. Dítě, které bylo slušně vychované, si vážilo a uctívalo svou rodinu. Dítě získávalo zkušenosti účasti na společenském dění ve skupině a přitom napodobovalo starší členy. Bylo si také vědomo vhodného chování náležícího pro svůj věk. V nejmladším věku vychovávala dítě matka společně s prarodiči, ve věku puberty dbal o děti otec, byl samozřejmě přísnější.

Zřetel byl brán na pohlaví dětí. Chlapci museli pracovat společně s otci, dívky zase s matkami. Každý měl své povinnosti, chlapci se museli naučit otcovu řemeslu, protože mu pomáhali, dívky se učily být dobrou ženou pro muže, ale i dobrou budoucí snachou. Pomáhaly matce s péčí o své mladší sourozence, učily se vařit jídla, prodávat výrobky na trhu a další různorodé činnosti. Dívka směla do svatby chodit do společnosti pouze pod dozorem otce, bratra, nebo svého nastávajícího manžela, který přebíral dozor nad její výchovou. Začínala jako pomocnice své tchýně v mnoha ženských pracích, nesměla zostudit svou původní rodinu. Tchýně naučila snachu, romsky bori, vařit podle zvyku a chutě svého syna. Tchýni byla neustále k ruce do narození prvního dítěte, což bylo pro mladou bori celkem těžké, avšak pokud ve své snaze vytrvala, byla do rodiny přijata jako její plnohodnotný člen. Výchova dětí v rodině směřovala k další etapě života. Školní vzdělávání nebylo Romy nikdy velmi hodnoceno, což platí dodnes. Neznamená to ale, že by nechtěli být moudří. V romském společenství byla moudrost velmi ceněna, ale získávala se a projevovala jinak než u nás. Získávala se pomocí vyprávění a zkušeností starších, formou příběhů, mýtů, pohádek, anekdot, přísloví, hádanky. Duchovním bohatstvím Romů se stala jejich zkušenost, životní moudrost, etické normy a filosofie uchována ve vyprávěních.

Školní vzdělání je na hodnotové stupnici Romů hluboko oproti touze získat mnoho peněz a částečně se hmotně vyrovnat gadžům. Většina Romů sice neumí dobře číst a psát, ale umí

výborně počítat. Škola nenaplnuje jejich očekávání, nerespektuje jejich jazyk, kulturní ale i sociální podmínky. Rodiče nemohou dětem pomáhat v učení, protože učivo nezvládnou sami. Příčinou je také odlišnost mateřského jazyka od vyučovacího a absence základní předškolní přípravy. Oproti ostatním mají romské děti poloviční slovní zásobu českého jazyka a chápání slov není zcela přesné.

„Romské děti často již neuspějí v první třídě základní školy, buď musí opakovat ročník, nebo se uvažuje o jejich přeřazení do zvláštní školy. Přistoupí – li se k druhé možnosti, jsou děti často skutečně přeřazeny, protože podobně neúspěšně jako ve školních lavicích jsou i v psychologických testech, na jejichž základě se o přeřazení do zvláštní školy rozhoduje. Přeřazení často napomohou i rodiče, kteří se nejen nebrání tomuto rozhodnutí, ale naopak se ho často dožadují. Dítě samo je pak ve zvláštní škole spokojeno, pomalejší postup a individuálnější přístup mu vyhovují“ (Šišková, 2008, s. 214).

Romské děti přicházejí do školy s jinými návyky pořádku a kázně. Malé děti jsou obsluhovány delší dobu, nejsou vedeny k samoobsluze. Chlapci se samostatnosti neučí vůbec, vše za ně dělá matka, nebo starší sestra. Dívky jsou vedené k pořádku a samoobsluze více, proto jsou pak i úspěšnější ve škole více než chlapci. Romští rodiče uplatňují liberální styl výchovy, dětem nic nezakazují, nemusí dodržovat určitý denní řád, nemají žádné povinnosti, netrestají je. Proto mají dle mého názoru Romové v pozdějším věku problémy s dodržováním společenských norem.

4.3 Mládí

Založením vlastní rodiny končí dětství a dospívání romských dětí. Dospívající dcery byly svěřovány jejich budoucím mužům. Za manžela si dívky braly muže, kterého jí vybrali rodiče. Nejčastěji vybíral muže otec, ale nemuselo to bývat pravidlem. Dívky musely tedy uposlechnout příkazy své rodiny a nemohly se vdát z lásky. Jejich povinností bylo uzavřít dobré manželství, čímž se mohly spojit dvě rodiny a zvyšovala se rodinná prestiž. Občas se stalo, že vytvořil chlapec s dívkou vztah proti vůli svých rodičů, což mělo za následek trvání konfliktů mezi rodinami. Rodiny jim nakonec odpustily, ale pro výstrahu je musely potrestat na veřejnosti, aby si to další mladí lidé rozmysleli. Členové rodiny nebyli za tento přestupek ostrakizováni, ale jen potrestáni. Největším trestem bylo vyloučení z komunity, což bývalo spojováno s incestem. Toto mezikulturní tabu má platnost i u Romů a porušení je velice odsuzováno.

Manželství, které pár uzavřel, platilo po celý život. Rozvod byl výjimkou a povoloval se jen, pokud byla žena neplodná či nevěrná. Jestliže se několik let manželům nenarodilo dítě, mohl muž manželku opustit. Neplodnost byla pro ženu největším trestem, protože nemohla plnit svou rodičovskou roli – být dobrou manželkou i matkou. Důvodem k opuštění ženy mohla být také její nevěra. Jestliže ji muž neopustil, aspoň ji veřejně potrestal. Nevěra muže se chápala jinak. Manželky se jí dokonce chlubily, protože rostla mužova prestiž. Muž tak dokazoval své kvality.

4.4 Dospělost

Dospělí Romové se starali o svoji rodinu, museli zajistit dostatečné množství potravy a oblečení, přitom vychovávat své děti. Usedlí Romové na Slovensku žili ve venkovských osadách, které se doposud uchovávají na východním Slovensku. Jsou tam vystaveny dřevěné domky, ale i domky z nepálených cihel. Domovem pro ně není dům. Pokud malé dítě musí být doma v kontaktu s matkou, Rom musí mít doma svoje lidi, což je celá velká rodina. Romové se cítí dobře mezi svými i v malém bídném domečku. Pro nás je bydlení v bytech snadné, ale pro Romy to zase tak snadné není, přesvědčili se o tom, když se náhle objevili v nových sídlištních bytech. Při likvidaci romských osad byly početné rodiny převezeny do bytů v panelácích a začaly zde z ničeho nic žít s novou kulturou. Důkazem vztahu k jejich domu je i devastace bytu jeho obyvateli.

Jejich základním společenstvím je rodina a každá činnost dospělých je konána ve prospěch zabezpečení vlastní rodiny ve městech, na vesnicích, ale i v osadách. Velké rozdíly v majetku a způsobu života jsou právě mezi osadami. Obyvatelé osad jsou mnohdy více svobodnější než lidé v civilizovaných městech a uchovávají si něco, co v dnešním konzumním světě, kde žije každý pro sebe, nenajdeme.

Ve městě je patrný optický klam, protože se nám zdá, že Romů je více, než ve skutečnosti. Na rozdíl od ostatní společnosti tráví přemálo času doma v bytech, ale zdržují se stále na ulici. V letním období se život v romských osadách odehrával venku. Ženy připravovaly potravu venku před domem, tam se i stolovalo a pralo prádlo. Konaly se všemožné oslavy a zábavy, bylo možné si poslechnout písně vyjadřující žal nad úmrtím, chudobou, ale i milostnými city.

4.5 Stáří

„Stáří lidé, obzvláště staří muži, požívají jak u Romů tradičně, tak i v tomto romském společenství vážnosti a úcty všech jejich obyvatel. Tito nejstarší lidé mají největší životní zkušenosti a moudrý rozhled, takže ostatní z osady se k nim chodili radit ve všech vážnějších životních situacích“ (Davidová, 1995, s. 104).

Díky orientaci na svou rodinu a bydlení pohromadě se staří lidé uplatňovali při výchově vnoučat. Respektovali je děti i vnoučata. Jejich názorům se kladla velká váha a nikdo je nezatracoval jako nepotřebné členy rodiny. Velká pozornost byla věnována zvykům při úmrtí člověka. Do dnešního dne se zachovala představa, že umírající odchází s někým z dříve zesnulých rodinných členů, který jej odvádí po pohřbu na onen svět. Mrtvému se vkládají do rakve osobní předměty jako naušnice, prsteny, hodinky, hrací nástroje, láhev s alkoholem, brýle, karty. Zesnulému vkládá do kapsy, nebo do ruky rodina peníze. Z ostatních zvyků, které se dodržovaly při úmrtí, bylo spálení všech osobních věcí zesnulého.

4.6 Náboženství a Romové

Většina českých Romů se náboženským vyznáním hlásí k římským katolíkům. Je tradováno, že skutečnou vírou je zajímavá symbióza náboženství společnosti majoritní, ale také vlastních pověr přinesených z Indie. Náзор o této romské víře dokládají i nejstarší historické dokumenty. Náboženství je chápáno v daleko širším významu než u křesťanů. Náboženství a víru Romové pokládali za způsob života, který určoval jejich celoživotní chování. Tento soubor příkazů a zákazů nazývali romipen, ten dává životu řád. V romštině je Bůh nazýván o Del, Romové s Bohem komunikují jiným způsobem nežli křesťané. Oslovují jej formou chvalozpěvů a proseb. Zastávají víry, že duše člověka přesahuje, tedy existuje i po odchodu těla na jiný svět. Dokazují to tradiční nesmírně velkou vírou v duchy mrtvých předků, kteří jsou pro ně prostředníkem Boha. Duše zesnulých se navracejí mezi žijící, dobré duše navštěvují příbuzné ve snech a dávají jim rady, ty zlé duše naopak škodí. V romských komunitách odpradávná převládají sklony k uctívání kultu ženy. Dnes již nikdo neví, jestli je toho uctívání Černé Sáry důsledek nebo příčina. Stejně tak mnozí, přestože se každoročně slavnostního obřadu účastní, netuší nic o pověsti opřádající záhadnou Sáru. Pokud se budeme držet romské tradice, dle které Sára pocházela z jejich lidu a byla vládkyní kmene, pak ji lze ztotožnit s Černou Pannou. Jméno Kálí, které jí Romové vybra-

li, znamená spojení významu černá a Romka. Co se týká jména Sára, tak ta pro církev symbolizuje ženu Abraháma.

Představa Boha je podle Davidové (1995, s. 125) vždy závislá na vzdělání a sociálním statusu, celkové duchovní vyspělosti a orientaci, ale i na konkrétních životních podmínkách, potřebách a problémech jednotlivce, protože na straně druhé je Bůh vnímán jako průvodce hněvu, trestu či pomsty.

4.7 Co se zachovalo a co se změnilo

Současné romské zvyky, obřady, tradice, projevy víry se liší a to v celku i částečně podle určitých romských skupin. Výrazně specifická oblast je dodnes rodina a rodinné příbuzenské vztahy. Rodina zůstává v jejich životě nejvyšší hodnotou. Příslušníci rozvětvených rodin mají daleko větší autoritu a vzájemně jsou si schopni pomáhat.

Kulturní i politické subjekty jsou i dnes vytvořeny v určitých městech příslušníky jednotlivých rodin, které jsou příbuzensky spjaty, čímž však vzniká dnešní řevnivost mezi nimi, a tím i politická a společenská nejednota romského hnutí jako celku. V dřívější době platil u většiny Romů nepsaný zákon, takzvaný zákon čisté krve, zakazující manželství s partnery jiného etnika. Rodová endogamie trvá u většiny olašských Romů, naopak ostatní začali tento zákaz porušovat už v uplynulých letech. Narůstá počet smíšených manželství, což je dokladem zásadních změn v hodnotách a postavení Romů, převážně v prostředí českých a moravských měst.

V dnešní době probíhají stále větší změny v jejich způsobu života, společenské pozici, kultuře, ale také v orientaci hodnot celého romského společenství. Populace i národnost se v zásadě změnila, hlavně vnitřní strukturou a počtem územního rozložení, ale i zvětšením vnitřní diferenciací pomocí jednotlivých skupin etnika a také novou vnitřní hierarchií doprovázenou změnami stylu života a kultury, celkovým charakterem tohoto národního společenství oproti předchozímu stavu. Důsledky uskutečněných změn jsou na jedné straně pozitivní, na straně druhé ale negativní. Svými normami a vnitřními zákony bylo tradiční společenství v podstatě zničeno, přičemž není nahrazován tradiční hodnotový systém ani předchozí skupinové zákony lepšími, novými. Bývalý Československý socialistický stát s pokusy asimilovat, společensky integrovat Romy do většinové populace neuspěl, šlo o nerealizovatelné a nesprávné snahy. Vždy šlo a půjde o mezi - etnický problém vzájemné koexistence, což představuje vzájemné spolužití dvou různých kultur, které brzdí a zabra-

ňují vzájemné předsudky ve skupině společných vztahů v posledních několika letech až rasisticky vyhraněné proti Romům.

Z jedné strany bylo u velké části romského obyvatelstva dosaženo zvýšení sociálně-ekonomického postavení, jde – li o životní úroveň a různé změny v kultuře a nárůstu vzdělanosti, na druhé straně důsledkem nerespektování etnicko – národnostních specifik vzrůstala celkově problematika v jiném směru. Systematickým potlačováním romských hodnot, životních projevů, jazyka a kultury způsobilo, že část převážně mladých rodin ve městě se styděla za svůj romský původ, proto přestala používat romštinu a své potomky neučila mateřský jazyk. Postupně se sice tyto rodiny stávaly integrovanými, ale ztrácely vztah ke své etnické národnostní identitě, protože pro jejich specifickou nebyla akceptována.

Cohn (2008, s. 34), který prováděl terénní výzkum mezi Romy, byl svědkem značné nudy a jednotvárnosti romského životního stylu. Děti například celý den sledovaly televizi. K návštěvě školy rodiče děti nijak zvlášť nepobízeli.

U řady Romů začíná převažovat konzumní a maloměšťácký způsob života, někteří opouštějí svoje tradiční pozitivní hodnoty, přitom se projevují neslučitelně se svými vnitřními zákony a předchozími hodnotami, kterými se tyto komunity dříve řídily. Dnes je s nimi zcela v rozporu občasné odložení dětí do kojeneckých, nebo dětských ústavů, vzájemné podvádění, prostituce a další.

Starší členové, kteří byli vychováni tradičním způsobem a cítí své romství, shledávají nešťastným tento hodnotový posun mladé, ale i dnešní střední generace a negativně smýšlí o perspektivě vývoje romské komunity jako celku. Pokud bude vývoj postupovat tímto směrem dále, bude se ztrácet vlastní sebevědomí, romský jazyk, ale i kultura. Nastane převaha materiálního chápání hodnot v životě člověka a to jako primární.

5 PROBLEMATIKA VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ

Z historických kronik, archívů měst víme, že romský národ složitě procházel k rovnoprávnému podílu na výchově a vzdělávání. Byla to cesta z úplné izolace od evropské vzdělanosti až po získání práva se na této vzdělanosti podílet, přitom si však zachovat své kulturní tradice a svou identitu. To znamená nejenom respektovat romské žáky, romské klienty jako příslušníky specifické národnostní etniky, ale je třeba vytvářet nové přístupy a metody pedagogické práce, které by měly posilovat identitu romství a napomáhaly efektivním výsledkům v práci učitelů. Pedagog v tomto procesu sehrává důležitou roli a je ten, který může výuku romských žáků pozitivně ovlivnit a může používat adekvátní metody zaměřené na rozvoj národnostních romských hodnot.

Tuto práci by si měli osvojit i budoucí romští učitelé a vychovatelé, protože právě oni nejlépe znají situaci svých žáků a mohou realizovat efektivní humanistickou práci pedagoga ve vztahu k romskému národu.

5.1 Předškolní výchova

Romské děti je potřeba připravovat už v raném věku, v předškolní přípravě na řešení životních situací. Dítě je třeba připravit na různé role v oblasti aktivity, volného času, rodinného a společenského života, na rozvoj psychických a fyzických stránek jedince. Je třeba utvářet jeho kognitivní schopnosti, ale i emocionální vztahy k přírodě a jiným lidem.

5.1.1 Odborná stáž v mateřské škole

Pro snadnější pochopení předškolní výchovy jsem si pro svou praxi zvolil stáž v jedné mateřské škole v Otrokovicích. Zařízení navštěvuje několik dětí romské národnosti. Romské děti jsou začleněny do tříd mezi majoritní většinu. Cílem mé odborné stáže bylo zjistit, zda jsou u majoritních dětí již v předškolním věku ukotveny stereotypy, předsudky k romským dětem. Dalším úkolem bylo pozorování chování těchto minoritních dětí, odlišnosti, vystupování, temperament.

Zprvu jsem předpokládal jednoduchost úkolu, ovšem čím déle jsem se ve světě předškolních dětí nacházel, tím obtížněji jsem spatřoval předpokládané výsledky. To vše utvrzuje můj názor, že mezi dětmi předškolních zařízení nejsou v dnešní době ukotveny vzájemné předsudky a to nejen mezi majoritními a romskými dětmi, ale jak jsem vyzoroval i mezi dětmi jiných národností, protože i ty se v tomto zařízení vyskytovaly. Romské děti byly

začleněny v kolektivu vrstevníků. Nevyčnívaly, měli stejné nároky, tužby, problémy. Napřed jsem zaregistroval jejich živější temperament, ale když se projevila esa třídy, nevěděl jsem, že jsou přítomni. K dalším zjištěním musím doložit, že romské děti byly velmi přátelské, chtěly si povídat, občas jsem zaregistroval, že si na mě rády sáhly. K dětem jsem se choval otevřeně kamarádsky, k tomu příkládám tyto jejich letné doteky, z nichž usuzuji, že si mě oblíbily. Z těchto zjištění usuzuji, že mezi těmito malými dětmi připravujícími se na vstup do školních zařízení nepanují stereotypy závisti, nenávisti, předsudků vůči jiným národnostním menšinám. Tvrdím o nich, že jsou tzv. čisté nepoškozené duše.

5.2 Školní výchova

Z hlediska pedagogického chápeme proces vyučování nejen jako vzdělávání, nejenom jako rozvíjení poznávání, dovedností, ale i postojů, hodnot, včetně významných hodnot etických. Při vzdělávání je potřeba motivovat romské žáky pro vyučování. Nejlepšími metodami v tomto směru jsou ty, které využívají přirozeného talentu romských dětí v hudební, taneční, pohybové i dramatické oblasti. Moderní pedagogika v tomto směru pracuje s uváděním žáků do určitých situací, ve kterých se musí rozhodovat, řešit situace a používat nabyté sociální dovednosti. Je třeba poskytovat i základ tzv. situační pedagogiky, pro chápání vyučovacího procesu nejenom jako předávání poznatků a dovedností, ale i jako prožití a procítění hodnot, které jsou důležité pro zvnitřnění vyučovacího procesu a přípravu na život zacílený na upevnění sebevědomí, sebeidentifikace a přípravu na řešení sociálních situací, které jsou pro romské dítě často nepříznivé ve vztahu k sociální realitě jeho rodiny a negativnímu vztahu majoritní společnosti k Romům jako celku (Balvín, 2008, s. 81).

Výchova by pro nás měla znamenat široký rozvoj jednotlivce ve všech oblastech kultury, vědy, techniky, práva, morálky, politiky, sportu, náboženství. Velmi důležitý při rozvoji osobnosti romského žáka je určitý mravní rozměr edukace, který je důležitou součástí přípravy romského žáka na řešení různých životních situací.

5.2.1 Alternativní výchova

Jednou z alternativních metod jsou etické situační hry. Probíhají záměrným navozováním pedagogických situací učitelem, vedením žáka k jejich řešení, přípravou na rozhodování v záměrně i nezáměrně vzniklých situacích. Výchova a vyučování prostřednictvím vytváření a řešení pedagogických situací v podstatě analoguje reálný životní proces. Jedná se vždy o model skutečného života, který je možno v různých situacích prožít obrazně, pří-

pravně ve vědomí. Tento fakt spojuje pedagogiku s použitím hry jako prostředku rozvíjení osobnosti (Balvín, 2008, s. 83).

Je známé, že hra rozvíjí nejen rozum, ale také city, fantazii a tvořivost. Hlavní úlohou hry je volba a rozhodování. Jde o schopnost volit z mnoha alternativ, svědčící o mravní identitě osobnosti. Při těchto hrách se teorie morálky přibližuje každodenní praxi lidí. Ve školách, které navštěvují romští žáci, musíme rozvíjet nové pestré metody výchovné práce a prosazovat svobodně možnosti romského žáka k rovnoprávnému začleňování do české společnosti při respektování jeho individuální a etické kulturní identity. Jde o vztah založený na rovnosti přístupů ke vzdělání a respektování kulturní a mravní autonomie žáka. Všechny tyto předpoklady práce s romskými dětmi závisí do značné míry na osobnosti učitele. Učitel by měl používat humanistický přístup, ve kterém je ukotven bezprostřední vztah k člověku, tedy láska k dětem. Každé dítě by tedy mělo mít právo na svůj rozvoj a na svoji identitu. Což je prvotní východisko, od kterého se následně odvíjí vztah k žákovi jako příslušníku romského etnika, tedy jako k člověku, který je důsledkem specifického antropologického, kulturního, historického a sociálního vývoje v podstatě jiné situaci než většina dětí české majority.

5.3 Nacházení motivace ve vzdělání

Většina romských dětí neví jakým směrem se vydat po ukončení povinné základní školní docházky. Chtěly by studovat někde na škole, ale na minimum škol jsou přijaty. Školy jsou již plny, nebo uchazeči nesplňují požadavky daných škol. Začnou si tedy hledat práci, ale dopadnou úplně stejně, není o ně zájem. Proto je třeba mladým Romům pomoci a motivovat je již v průběhu školní výchovy, ale i v dalších etapách života a to různými formami.

5.3.1 Školní instituce

Základní školství v ČR je zaměřeno hlavně na logicko matematickou funkci, což činí problémy nejen romským žákům, ale mnohdy i žákům majoritní společnosti. Romské děti jsou zaměřeny především hudebně, tělesně pohybově a personálně inteligentně. Česká škola by neměla být pro Romy cizí instituce. V české rodině se dítě učí školnímu řádu skoro od narození, v romské rodině se naopak rozvíjí jeho talent a osobnost a předškolní výchova je poněkud demokratická, dítěti je věnována pozornost celé rodiny. Romské děti v české škole ztrácí pocit sounáležitosti, spolupodílení se a seberealizaci. Nutno dodat, že dochází k vzájemné nedůvěře na základě předsudků z nevědomosti. Např. v situaci kdy se dítě

omlouvá za 5 dní nepřítomnosti v důsledku pohřbu babičky a pedagog jej označí za lháře, aniž by věděl, že podle tradice trvá opravdu až 5 dní.

Romské děti jsou vychovány pro život v nelehkých podmínkách, proto tyto děti potřebují krátkodobé cíle a pochvaly, které jim dodají pocit úcty společnosti, ve které žijí. V romské rodině je kladen velký důraz na úctu k člověku, rodinná obětavost, životní moudrost. Podaří – li se pedagogovi navázat s romským dítětem a jeho rodinou vztah vzájemné úcty, může vychovat z romských dětí lékaře, právníky. Všechno musí obsahovat velkou dávku tolerance a trpělivosti. Ve školách je potřeba více romských učitelů, kteří by sloužili jako přirozený vzor pro další životní cíl, jako přirozená autorita, člověk který rozumí odlišnosti. Je potřeba najít způsob jak tyto řady rozšířit. Jisté je, že vzdělání rodiče chtějí vzdělané děti a doposud nebylo školní vzdělání pro Romy hlavní prioritou, naopak jej vnímali jako nutné zlo.

5.3.2 Občanská sdružení

V ČR působí mnoho občanských sdružení zabývajících se romskou problematikou, mezi ně lze zařadit např. Občanské sdružení R – MOSTY, IQ ROMA SERVIS Centrum vzdělávání, motivace a zaměstnanosti. Cílem a hlavním posláním těchto sdružení je pomáhat mladým Romům uspět ve společnosti i v životě a nabízet svým klientům aktivity týkající se rozvoje vzdělání, osobnosti a dovedností. Je jim poskytnuta pomoc při výběru vhodné školy, nebo zaměstnání. Mohou si vylepšit kvalifikaci praktickými kurzy jako je práce na PC, jazyková příprava, nebo se věnovat individuálním požadavkům klienta.

Snahou občanských sdružení je zapojit do projektu i rodinu. Bylo vytvořeno několik projektů a aktivit, mezi které patří:

• Příprava romské mládeže ke vstupu na trh práce

Cílem je motivace romské mládeže ke vzdělávání a volbě vhodné pracovní orientace. Prostředkem pro dosažení cíle je nabídka vzdělávacích programů a workshopů, které romskou mládež zaujmou a pomohou jí s přípravou pro vstup na trh práce. Děti a mládež se tedy během přípravných kurzů seznamují s náplní nejrůznějších profesí, učí se překonávat překážky na cestě ke vzdělání a uplatnění na trhu práce (Šišková, 2008, s. 259).

• Dílna romských žen

Snaha rozvinout schopnosti a dovednosti romských žen s cílem uplatnění se na trhu práce. Pod vedením odborných lektorů se ženy učí základy tradičních i moderních řemesel. Získávají nové dovednosti a kvalifikaci.

- **Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež**

Klubové zařízení určené k trávení volného času mládeže. K užívání jsou počítače, internet, hry. Cílovou skupinou je mládež ve věku 12 – 18 let, která se ocitá v nepříznivé životní situaci.

- **Sociální poradenství**

Cílem zařízení je předcházení zamezení sociálního vyloučení romské komunity. Pomoc je nabízena v řešení běžných životních záležitostí.

5.3.3 Mediální kampaně

Hlavní vizí kampaní by mělo být upozornění na nutnost iniciativy a angažování v řadě podpůrných projektů. Tyto projekty většinou končí neúspěchem, protože naráží na pasivitu cílové skupiny. Za pomoci romských osobností by měly tyto kampaně poukázat na možnosti voleb každého romského občana. Měl by si zvolit, čím bude, jak chce žít a jak jej bude okolní společnost vnímat. Jde o motivaci, která dodá romským lidem chuť k činům něčeho dosáhnout. Jako silný motivační faktor by mohly posloužit životy, vzdělání, umění a cíle několika romských osobností a činů, které již dokázali. Proto uvádím několik dnešních romských osobností vhodných pro mediální kampaně:

- **Radek Banga**, frontmen populární skupiny Gipsy.cz
- **Jarmila Balážová**, absolventka fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, novinářka, předsedkyně občanského sdružení Romea
- **Věra Bílá**, rozená Giňová, slavná hudebnice a zpěvačka.
- **Denisa Demeterová**, absolventka oboru sociální vychovatel a amatérská herečka, např. Indián a sestřička, Zdivočelá země.

V posledním období mě v české televizi zaujal koprodukční dokumentární seriál Romové v Evropě, konkrétně díl: Udělej něco. Pojednává o mediální kampani s příznačným názvem: Udělej něco. Tento projekt vznikl za spolufinancování Úřadu vlády České republiky a občanského sdružení Romea v roce 2008. Účelem kampaně bylo pozitivně vyprovokovat Romy k aktivitě. Jednou z aktivit bylo získat potenciální dárců kostní dřeně do registru

dárců kostní dřeně, protože Romové v těchto registrech jako dárcové nejsou. Akce byla úspěšná, díky kampani přibylo na 150 romských dárců kostní dřeně. Podobné aktivity vnímám za velmi prospěšné pro romskou komunitu, ale je jich stále dle mého názoru velmi málo, proto si myslím, že Romové by měli vyvinout větší úsilí a aktivně motivovat členy svého etnika k dalším prospěšným akcím či činům.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU A VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

Výzkum můžeme chápat jako systematický způsob řešení problémů, kterým si rozšiřujeme vědomosti. Výzkumem potvrzujeme nebo vyvracíme dosavadní poznatky a získáváme poznatky nové, které nás obohacují.

„Výzkum v pedagogických (ale také v dalších společenských) vědách je sice trochu řemeslem, ale především je uměním, k němuž se pedagog dopracovává přes své zkušenosti, tj. tím, že výzkum připravuje a dělá. Přesto je určitá „minimální“ metodologická výbava nezbytná“ (Švec, Hrbáčková, 2007, s. 4).

6.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zda dotazovaní občané české majoritní společnosti podléhají předsudkům k romskému etniku.

Dílními cíli jsou zjištění, jakým druhům předsudků občané majority podléhají, které stereotypy jsou u nich ukotveny, zda mají zájem se podílet na řešení problému.

6.2 Výzkumná metoda

Pro tento výzkum jsem vybral formu kvantitativního výzkumu. Za výzkumnou techniku jsem zvolil dotazníkové šetření, které slouží k získávání informací od respondentů prostřednictvím písemně kladených otázek. Dotazníková metoda byla zvolena z důvodu umožnění získání velmi rychlých informací od velkého počtu respondentů, což přispívá ke zvýšení věrohodnosti provedeného výzkumu.

Dotazník je zcela anonymní z důvodu obavy úniku osobních, ale i citlivých informací o osobách. V úvodu dotazníku oslovuji respondenty s krátkou informací o důvodu provádění výzkumu a následuje poděkování. Dotazník obsahuje 21 položek. Na začátku se vyskytují 4 otázky, ve kterých respondenti uvádějí své osobní údaje. Další 16 otázek je uzavřených, polouzavřených, škálových, a 1 otázka je otevřená. Otázky jsou vždy formulovány tak, abych dostal odpověď na zkoumanou problematiku. Do dotazníku jsem se snažil zapracovat otázky, které odkrývají či určují, nebo naopak vyvracejí předsudky respondenta k romskému etniku. Při tvorbě dotazníku jsem bral ohled na přiměřenost otázek všem zkoumaným kategoriím týkajících se pohlaví, společenského zařazení, bydliště i vzdělání.

6.3 Výzkumný problém

V bakalářské práci se věnuji popisnému výzkumnému problému. Hlavním výzkumným problémem je otázka:

- Podléhá česká majoritní společnost předsudkům k romskému etniku?

Dílčími výzkumnými problémy jsou:

- Zajímá se česká majoritní společnost o romskou komunitu?
- Mají čeští občané osobní zkušenosti s Romy?
- Jaký názor má česká majorita na motivaci, výchovu a vzdělávání romského etnika?
- Chtějí občané české společnosti řešit romskou problematiku?

6.4 Výzkumný vzorek

Pro účely výzkumu jsem dotazoval dospělou populaci ve Zlínském kraji, konkrétně v krajském městě Zlíně a menším městě v Otrokovicích a přilehlých obcích. Tedy podmínkou pro zařazení do výzkumu byl věk, který musel být minimálně 18let a bydliště ve zmiňovaných městech a okolních vesnicích. Rozeslal jsem 40 dotazníků e - mailem, z nichž se mi vrátilo 22 vyplněných, 90 dotazníků jsem rozdál, z těchto jsem dostal zpět 76 vyplněných, celkem se mi tedy ze 130 dotazníků vrátilo 98 ks, což je 75 %. Základní vzorek pro výzkum tedy činí 98 respondentů.

Dotazníky jsem rozdál známým, přátelům, lidem na ulicích, v obchodech, na úřadech. Snažil jsem se pomocí populačního šetření výzkumný vzorek rozprostřít rovnoměrně do celé společnosti.

7 VYHODNOCENÍ, ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU

Výzkum jsem realizoval během měsíce dubna roku 2010. Odpovědi dotazovaných jsem zpracoval do tabulek, ke kterým jsem přiřadil vysvětlující komentáře. Pro lepší názornost jsem k vybraným tabulkám připojil i grafy. Tyto informace jsem uvedl v absolutním i relativním vyjádření. Pro vyhodnocení výsledku výzkumu jsem použil aplikaci Microsoft Excel 2007.

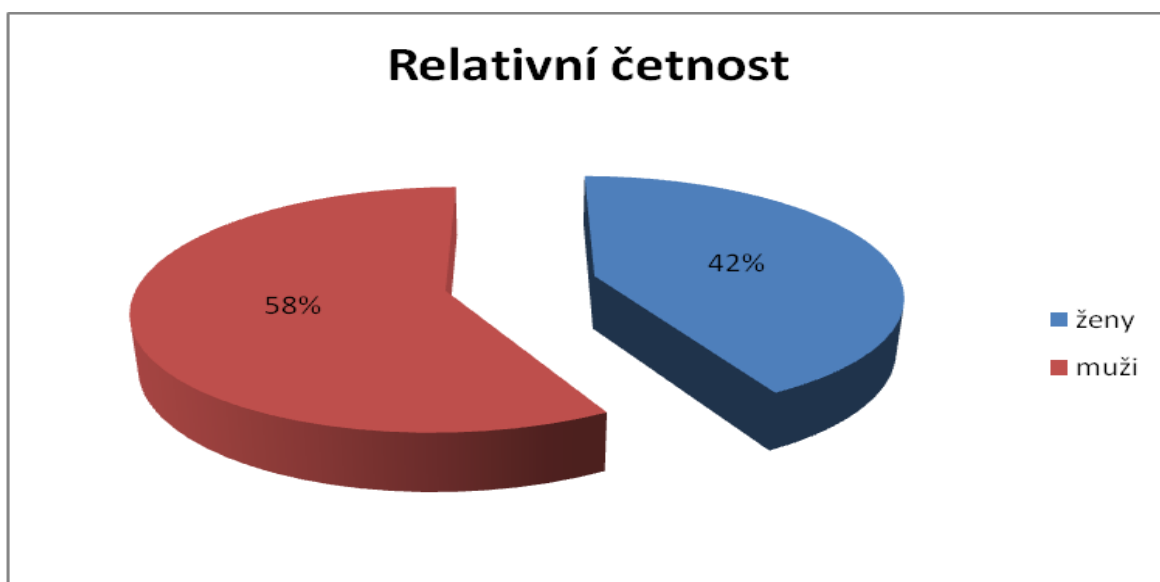
Otázka č. 1: Pohlaví osoby

První otázkou jsem zjišťoval procentuální zastoupení pohlaví osob v průzkumu. Výzkumu se zúčastnilo celkem 98 respondentů, z toho 42 % žen a 58 % mužů.

Tabulka 1. Pohlaví respondentů

Pohlaví	ženy	muži
Absolutní četnost	41	57
Relativní četnost (%)	42	58

Graf 1. Pohlaví respondentů

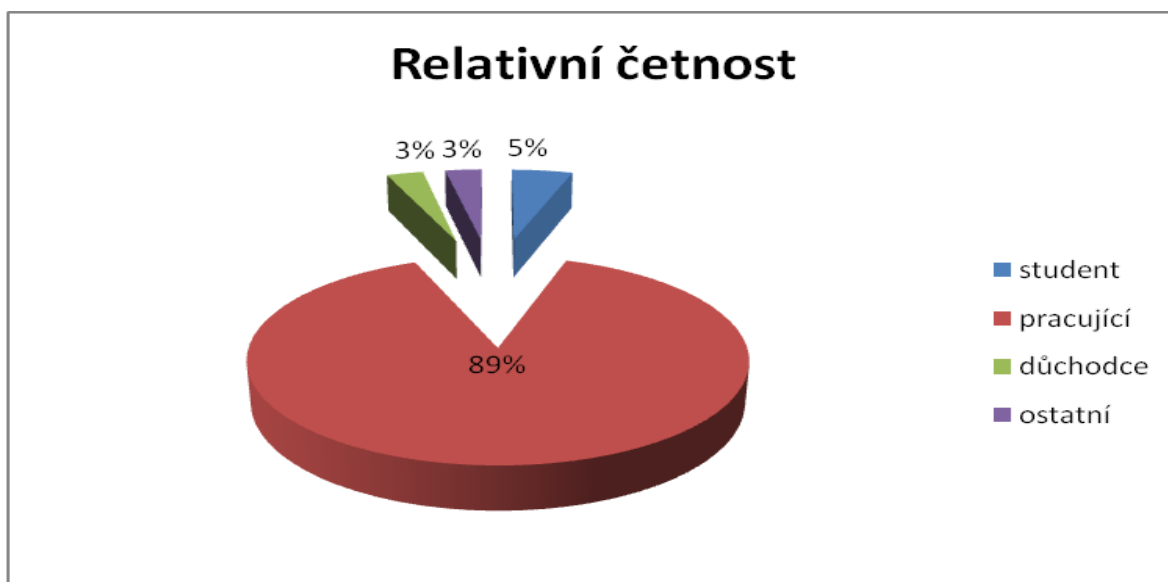
Otázka č. 2: Společenské zařazení

Cílem druhé otázky bylo zjistit společenské zařazení dotazovaných. Pro usnadnění jsem vytvořil čtyři kategorie respondentů. Ve výzkumném souboru převažovali pracující, kteří tvořili 89 %, následovali studenti 5 %, důchodci 3 %, ostatní 3 %.

Tabulka 2. Společenské zařazení

Společenské zařazení	student	pracující	důchodce	ostatní
Absolutní četnost	5	87	3	3
Relativní četnost (%)	5	89	3	3

Graf 2. Společenské zařazení

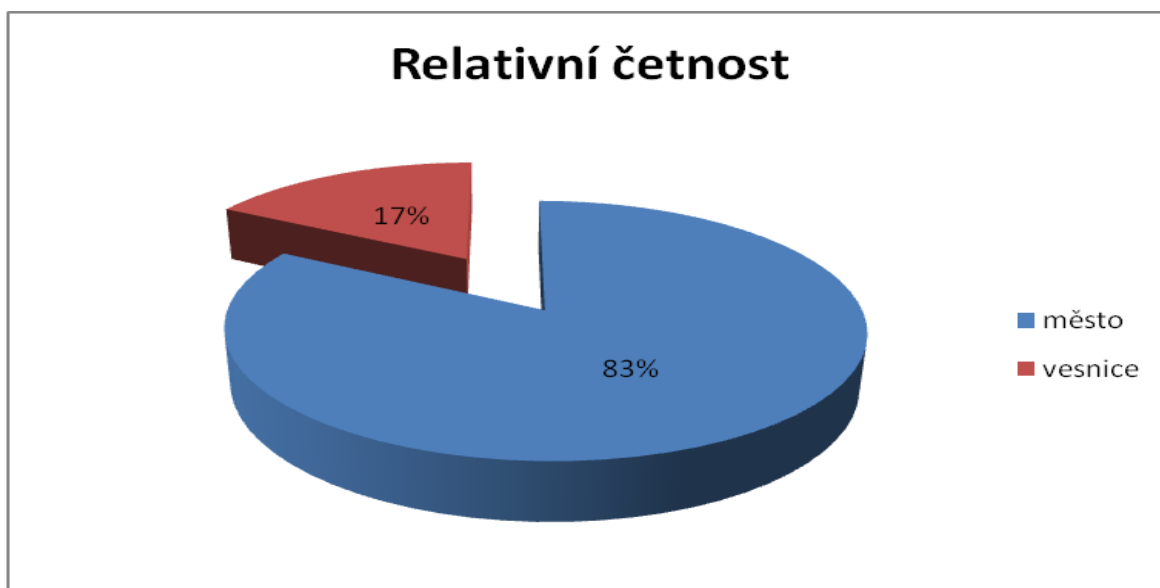
Otázka č. 3: Bydliště respondentů

Ve třetí otázce jsem se zaměřil na bydliště respondentů. Převážná část dotazovaných 83 % uvedla, že žije ve městě, ostatních 17 % žije na vesnici.

Tabulka 3. Bydliště respondentů

Bydliště	město	vesnice
Absolutní četnost	81	17
Relativní četnost (%)	83	17

Graf 3. Bydliště respondentů

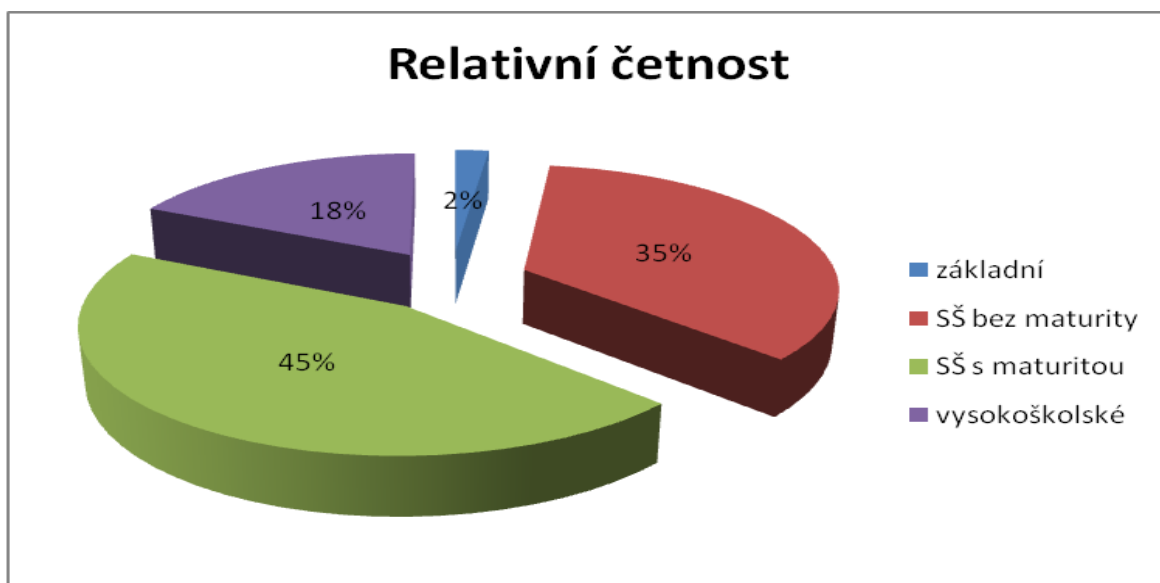
Otázka č. 4: Nejvyšší dosažené vzdělání

Cílem otázky bylo zjistit nejvyšší ukončené vzdělání respondentů. Převládají respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou 45 %, druhou největší skupiny tvoří středoškoláci bez maturity 35 %, následují vysokoškoláci 18 % a nejmenší skupina se základním vzděláním 2 %.

Tabulka 4. Nejvyšší dosažené vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání	základní	SŠ bez maturity	SŠ s maturitou	vysokoškolské
Absolutní četnost	2	34	44	18
Relativní četnost (%)	2	35	45	18

Graf 4. Nejvyšší dosažené vzdělání

Otázka č. 5: Sledujete vztahy v médiích mezi českou majoritou a romskou minoritou v naší zemi?

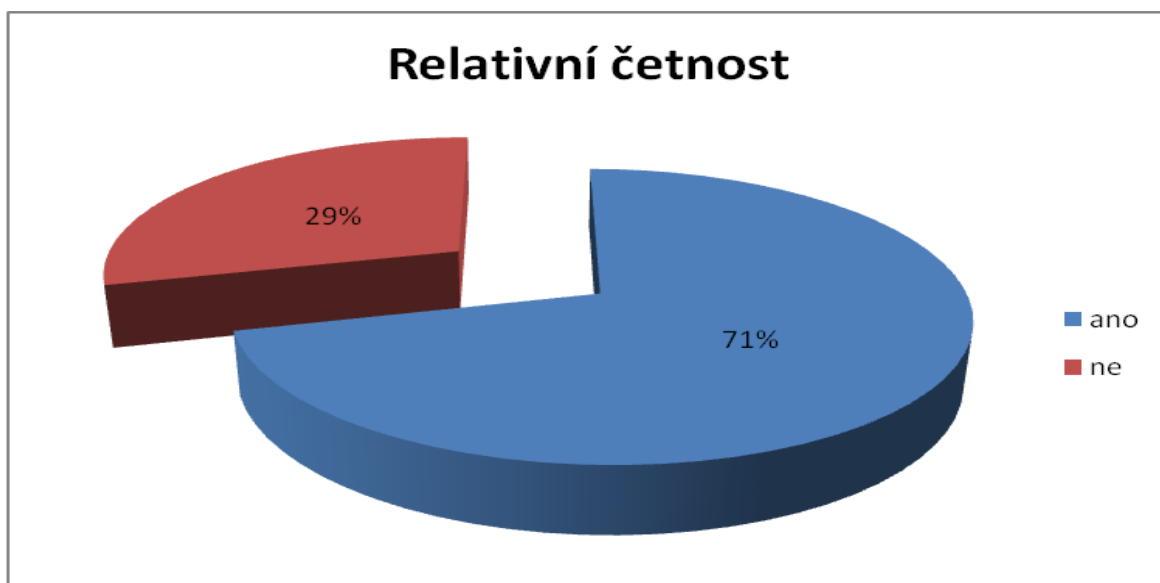
V páté otázce jsem zjišťoval, kolik respondentů sleduje v médiích vztahy mezi českou majoritou a romskou minoritou v České republice. Jak z tabulky 5. vyplývá, 71 % dotazovaných, vzájemné vztahy sleduje a 29 % občanů tyto vztahy nesleduje vůbec.

Tabulka 5. Sledování vztahů v médiích mezi českou majoritou a romskou minoritou

Sledování vzájemných vztahů v médiích	ano	ne
Absolutní četnost	70	28
Relativní četnost (%)	71	29

Graf 5. Sledování vztahů v médiích mezi českou majoritou a romskou minoritou

Otázka č. 6: Setkáváte se pravidelně se členy romského etnika?

V šesté otázce jsem zjišťoval, zda se respondenti pravidelně setkávají se členy romského etnika a na kterých místech. 58 % respondentů uvedlo, že se nesetkává pravidelně s Romy. 23 % napsalo jiná místa, zde měli dotazovaní uvést kde konkrétně (Tabulka 7.). Dalších 18 % občanů s Romy pracuje v zaměstnání a 1 % bydlí ve společném domě.

Tabulka 6. Pravidelné setkávání s Romy

Pravidelné setkávání	ano, společný dům	ano, zaměstnání	ano, jiná místa	nesetkávám
Absolutní četnost	1	18	22	57
Relativní četnost (%)	1	18	23	58

U této otázky mohli dotazovaní v případě kladné odpovědi - ano, na jiných místech, uvést konkrétní místo. 42 % uvedlo ulici, 31 % hromadnou dopravu, 11 % obchody a obchodní centra, 7 % volný čas, 3 % hernu, 3 % média, 3 % univerzitu.

Tabulka 7. Jiná místa k setkání se členy romského etnika

Jiná místa setkávání se s Romy	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ulice	12	42
hromadná doprava	9	31
obchodní centra	3	11
volný čas	2	7
herna	1	3
média	1	3
univerzita	1	3

Otázka č. 7: Sledujete zprávy, články v médiích týkající se romské menšiny (kulturu, kriminalitu, umění?)

Cílem otázky bylo zjistit zda občané sledují zprávy a články týkající se romské menšiny v médiích. 51 % respondentů uvedlo ano, 49 % odpovědělo ne.

Tabulka 8. Sledování zpráv, článků v médiích o romské menšině

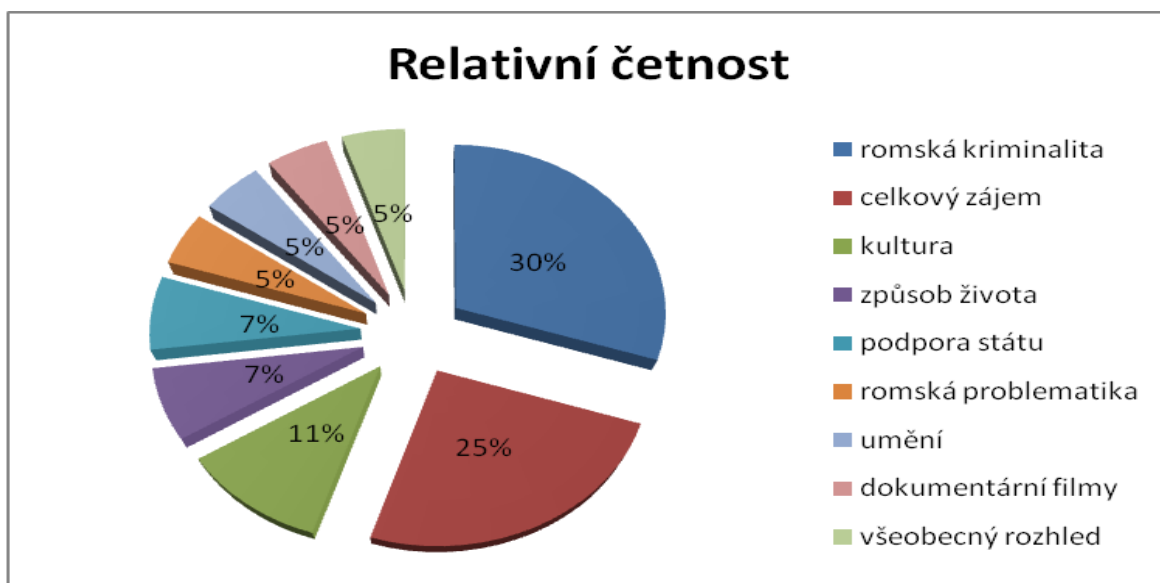
Sledování zpráv, článků o romské menšině	ano	ne
Absolutní četnost	50	48
Relativní četnost (%)	51	49

V případě kladné odpovědi ano, měli respondenti uvést důvod sledování zpráv, článků týkající se romské menšiny (viz. Tabulka 9.).

Tabulka 9. Důvod sledování zpráv, článků o romské menšině

Důvod sledování zpráv, článků o romské menšině	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
romská kriminalita	13	30
celkový zájem	11	25
kultura	5	11
způsob života	3	7
podpora státu	3	7
romská problematika	2	5
umění	2	5
dokumentární filmy	2	5
všeobecný rozhled	2	5

Graf 6. Důvod sledování zpráv, článků o romské menšině

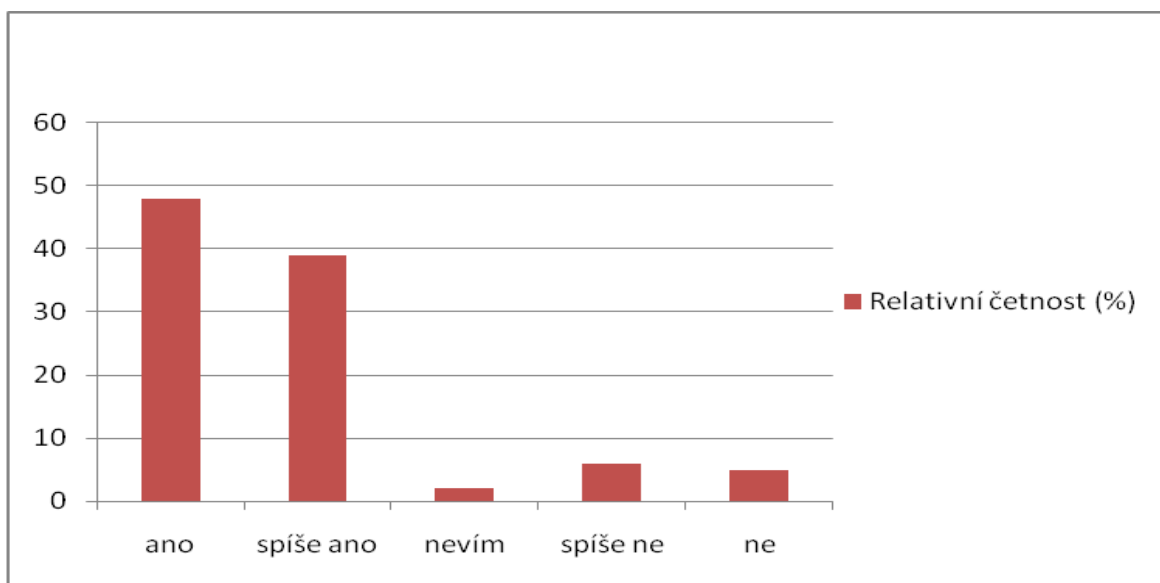
Otázka č. 8: Domníváte se, že je Romům v naší společnosti nadržováno, věnována přehnaná péče v oblasti sociální?

V osmé otázce jsem zkoumal u respondentů, zda si myslí, že je Romům v naší společnosti nadržováno, nebo věnována přehnaná péče v oblasti sociální. 48 % uvedlo ano, 39 % spíše ano, 2 % nevím, 6 % spíše ne, 5 % ne

Tabulka 10. Názor na přehnanou péči o Romy v naší společnosti v oblasti sociální

Přehnaná péče, nadržování Romům ve společnosti	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne
Absolutní četnost	47	38	2	6	5
Relativní četnost (%)	48	39	2	6	5

Graf 7. Názor na přehnanou péči o Romy v naší společnosti v oblasti sociální

Otázka č. 9: Přišli jste do konfliktu s osobou romské národnosti?

Pomocí této otázky jsem zjišťoval, zda přišli dotazovaní do konfliktu s osobou romské národnosti. Podle dotazníku 30 % odpovědělo ano, 70 % odpovědělo ne.

Tabulka 11. Zkušenost s konfliktem s osobou romské národnosti

Konflikt s osobou romské národnosti	ano	ne
Absolutní četnost	29	69
Relativní četnost (%)	30	70

V případě odpovědi ano, měl uvést respondent druh konfliktu (viz. Tabulka 12.).

Tabulka 12. Druh konfliktu

Druh konfliktu	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
krádež	11	44
fyzické napadení	5	20
slovní obtěžování	5	20
slovní urážka	4	16

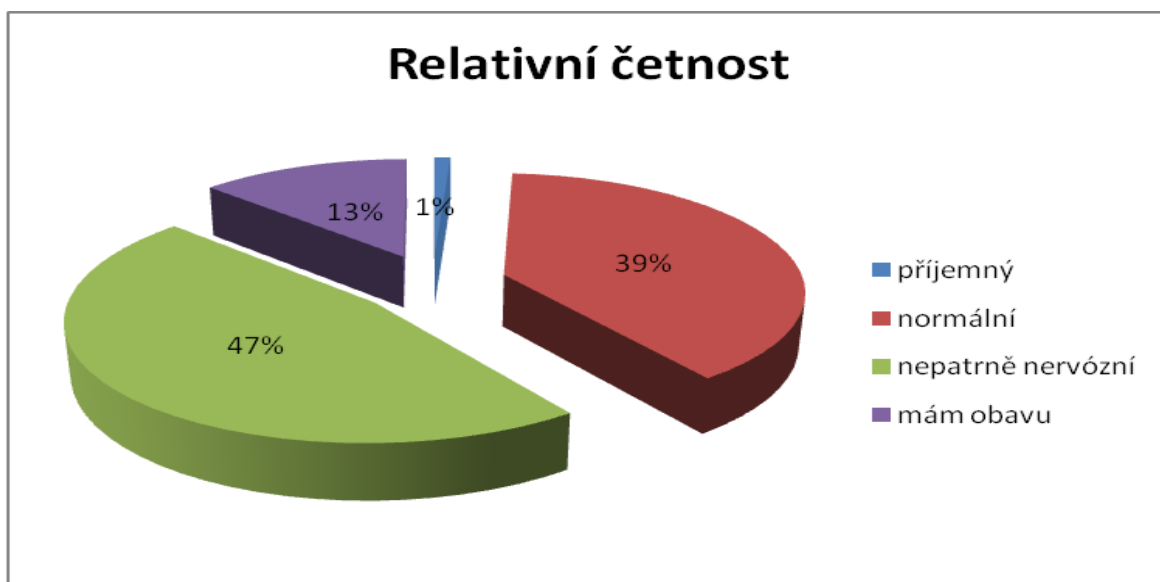
Otázka č. 10: Jaký máte pocit při osobním kontaktu s příslušníkem romské menšiny?

V desáté otázce jsem zjišťoval pocity respondentů při osobním kontaktu s příslušníkem romského etnika. Pouhé 1 % tázaných mělo příjemný pocit při osobním kontaktu s Romy, 39 % mělo normální pocit, 47 % bylo nepatrně nervózních a 13 % mělo různou obavu.

Tabulka 13. Pocit při osobním kontaktu

Pocit při osobním kontaktu	příjemný	normální	nepatrně nervózní	mám obavu
Absolutní četnost	1	38	46	13
Relativní četnost (%)	1	39	47	13

Graf 8. Pocit při osobním kontaktu

V případě volby odpovědi mám obavu, byli dotazovaní nuceni uvést konkrétní důvod (viz. Tabulka 14.).

Tabulka 14. Důvod obavy při osobním kontaktu

Důvod obavy	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
nedůvěra	2	29
strach z okradení	2	29
strach z napadení	2	29
negativní zkušenost	1	13

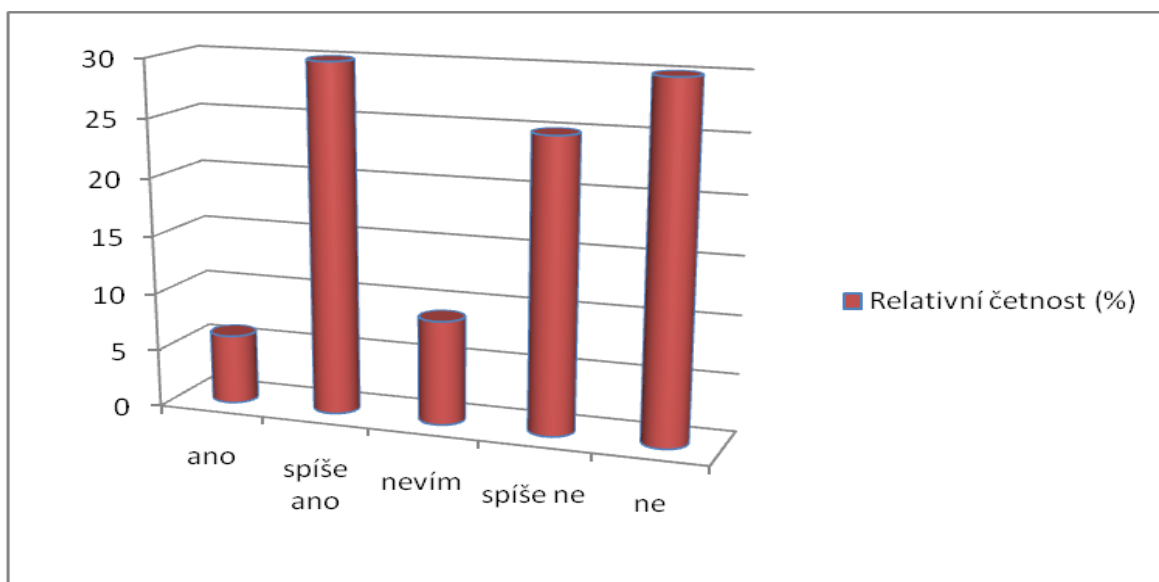
Otázka č. 11: Domníváte se, že jsme národ rasistů?

Cílem otázky bylo prozkoumat, kolik dotazovaných se domnívá, že jsme národ rasistů, nebo že tíhneme k rasismu. Jsme národ rasistů? Ano odpovědělo 6 %, spíše ano 30 %, nevím 9 %, spíše ne 25 %, ne 30%.

Tabulka 15. *Názor na sklony společnosti k rasismu*

Názor na sklony k rasismu	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne
Absolutní četnost	6	29	9	25	29
Relativní četnost (%)	6	30	9	25	30

Graf 9. *Názor na sklony společnosti k rasismu*

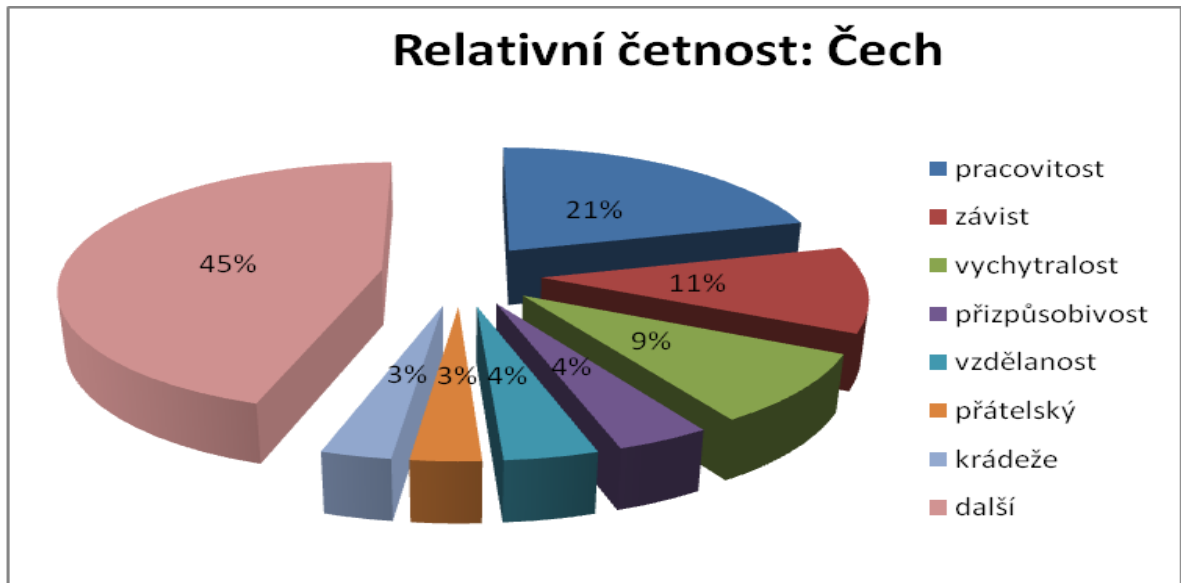
Otázka č. 12: Uved'te prosím z Vašeho pohledu 3 typické vlastnosti pro Čecha a pro Roma.

Zjišťoval jsem u respondentů 3 konkrétní typické vlastnosti pro Čecha a pro Roma. U Čecha zvolilo 21 % pracovitost, 11 % závist, 9 % vychytralost. U Roma to je pak podle dotazovaných 14 % lenost, 13 % odpor k práci, 7 % krádeže. Zastoupení těchto i ostatních vlastností zachycuje následující tabulka (Tabulka 16.).

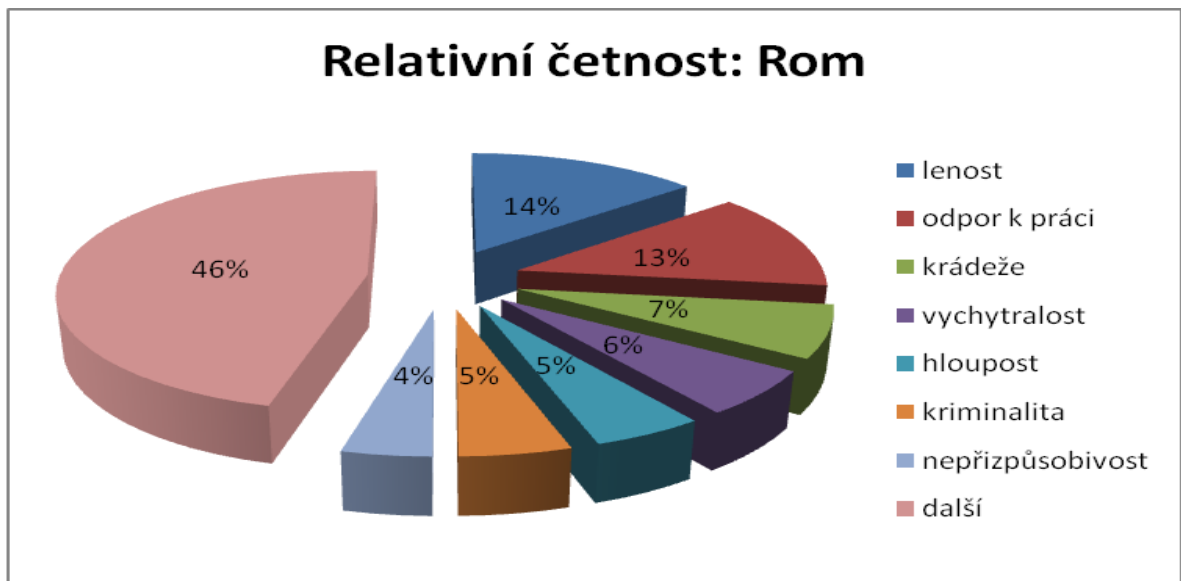
Tabulka 16. Typické vlastnosti pro Čecha a Roma

Vlastnosti typické pro Čecha			Vlastnosti typické pro Roma		
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)		Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
pracovitost	35	21	lenost	24	14
závist	18	11	odpor k práci	23	13
vychytralost	15	9	krádeže	12	7
přizpůsobivost	7	4	vychytralost	10	6
vzdělanost	6	4	hloupost	9	5
přátelský	5	3	kriminalita	8	5
krádeže	5	3	nepřizpůsobivost	7	4
chytrost	4	3	vulgarita	7	4
sobectví	4	3	vypočítavost	6	3
lenost	4	3	násilí	6	3
pořádnost	4	3	rodina	6	3
zodpovědnost	3	2	soudržnost	6	3
kutilství	3	2	nezájem	5	3
cílevědomost	2	1	zneužití dávek	5	3
snaživost	2	1	nepořádek	4	2
čistota	2	1	špína	4	2
rasista	2	1	agresivita	3	2
hloupost	2	1	podvody	3	2
slušnost	2	1	hrdost	3	2
svědomitost	2	1	hudba	3	2
upovídanost	2	1	nepoctivost	2	1
neochota	2	1	rasista	2	1
poctivost	2	1	pohodlnost	2	1
švejkovství	2	1	neochota	2	1
vypočítavost	2	1	tradice	2	1
ostatní	30	17	ostatní	12	7

Graf 10. Typické vlastnosti pro Čecha

Graf 11. Typické vlastnosti pro Roma

Otázka č. 13: Navštěvuje Vaše dítě předškolní, školní zařízení společně s dětmi romského etnika?

Pomoci této otázky jsem zjišťoval, zda děti dotazovaných navštěvují předškolní, školní zařízení společně s dětmi romského etnika a jaký k tomu mají respondenti postoj. 1 % odpovědělo - ano, jsem rád, že pozná jinou kulturu. 7 % uvedlo - ano, nevadí mi to, 1 % ano, dělá mi to starost, 44 % nenavštěvuje, 47 % nemá dítě.

Tabulka 17. Postoj ke společné návštěvě dětí školních, předškolních zařízení

Děti ve společných zařízeních	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
ano, jsem rád, pozná jinou kulturu	1	1
ano, nevadí mi to	7	7
ano, dělá mi to starost	1	1
ne	43	44
nemám dítě	46	47

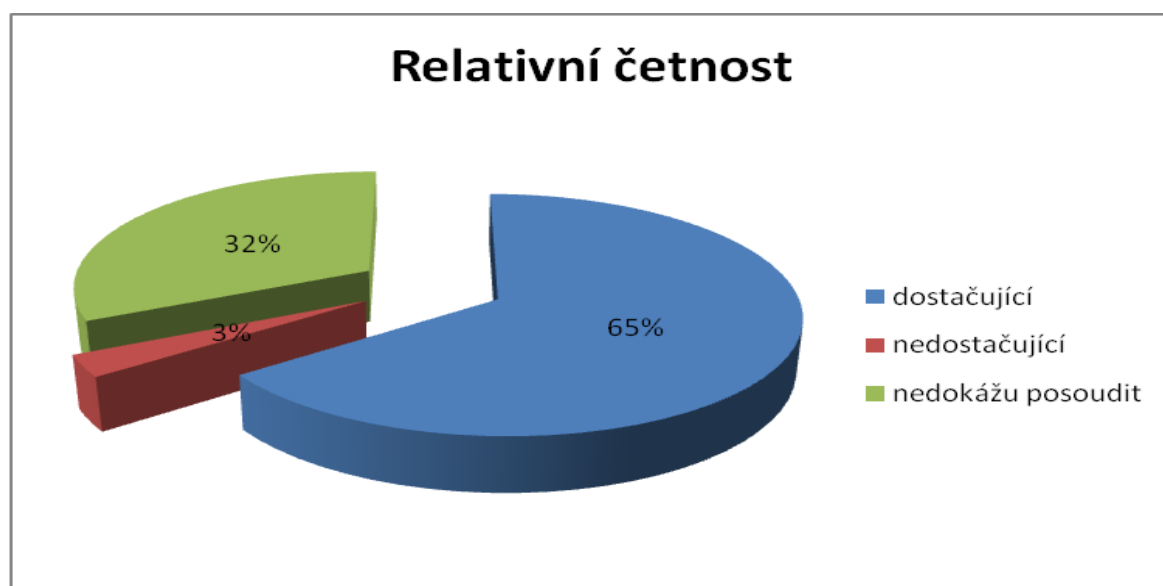
Otázka č. 14: Jsou podmínky našeho školství dostačující pro vzdělávání Romů?

Cílem otázky byl zjistit názor dotazovaných na podmínky našeho školství pro vzdělávání Romů. Celkem 65 % si myslí, že jsou podmínky pro vzdělávání Romů dostačující, 3 % uvádí naopak podmínky jako nedostačující a 32 % situaci neumí posoudit.

Tabulka 18. Podmínky školství pro vzdělávání Romů

Podmínky školství pro vzdělávání	dostačující	nedostačující	nedokážu posoudit
Absolutní četnost	64	3	31
Relativní četnost (%)	65	3	32

Graf 12. Podmínky školství pro vzdělávání Romů

Otázka č. 15: Jsou Romové v naší zemi dostatečně motivováni ke vzdělání?

U otázky jsem chtěl zjistit názor respondentů na motivaci Romů ke vzdělání. 53 % občanů uvádí, že jsou Romové dostatečně motivováni ke vzdělání, 2 % nedostatečně, 45 % nedokáže posoudit.

Tabulka 19. Motivace Romů ke vzdělání v ČR

Motivace ke vzdělání	dostačující	nedostačující	nedokážu posoudit
Absolutní četnost	51	2	45
Relativní četnost (%)	53	2	45

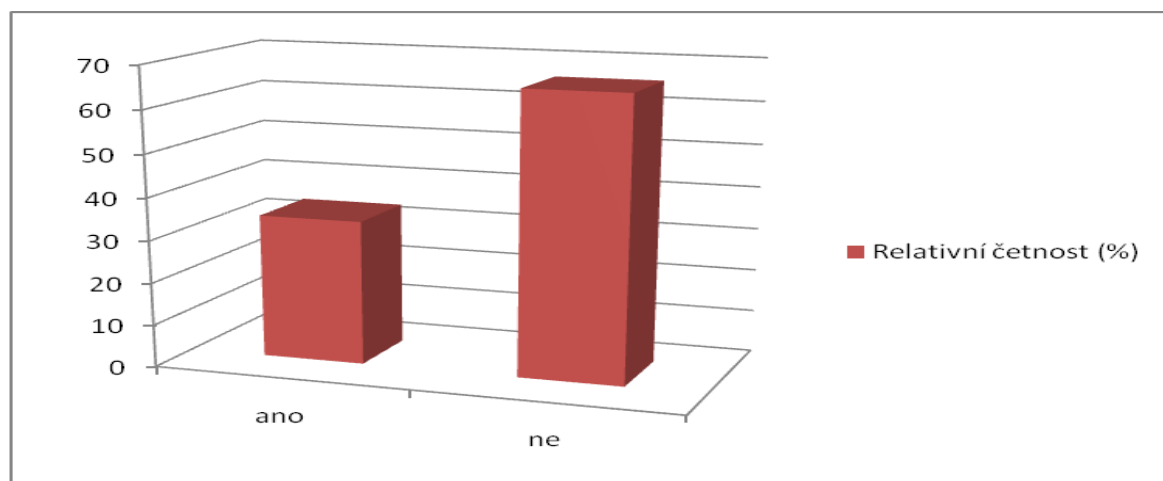
Otázka č. 16: Souhlasíte, aby Romové navštěvovali školy, nebo třídy určené jen pro ně samotné?

Cílem otázky bylo zjistit u dotazovaných zda si přejí, aby Romové navštěvovali školy, třídy, určené jen pro ně samotné, nebo naopak zda jsou proti. Kladně se vyjádřilo 34 %, záporně 66% respondentů

Tabulka 20. Názor na navštěvování samostatných škol, tříd, Romy

Navštěvování samostatných škol, tříd	ano	ne
Absolutní četnost	33	65
Relativní četnost (%)	34	66

Graf 13. Názor na navštěvování samostatných škol, tříd, Romy

U obou odpovědí měli občané napsat důvod svého rozhodnutí. Výsledky jsou zobrazeny v následující tabulce (Tabulka 21.).

Tabulka 21. Důvod postoje k navštěvování škol

Ano			Ne		
Důvody	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Důvody	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
špatný vliv	3	23	multikulturní spol.	9	27
odlišnost	3	23	stejně podmínky	9	27
nepřizpůsobivost	2	15	jsou občané ČR	7	22
zaostalost	2	15	diskriminace	4	12
agresivita	1	8	utvrzení rasismu	2	6
špatná motivace	1	8	asimilace	1	3
nedůvěra	1	8	právo	1	3

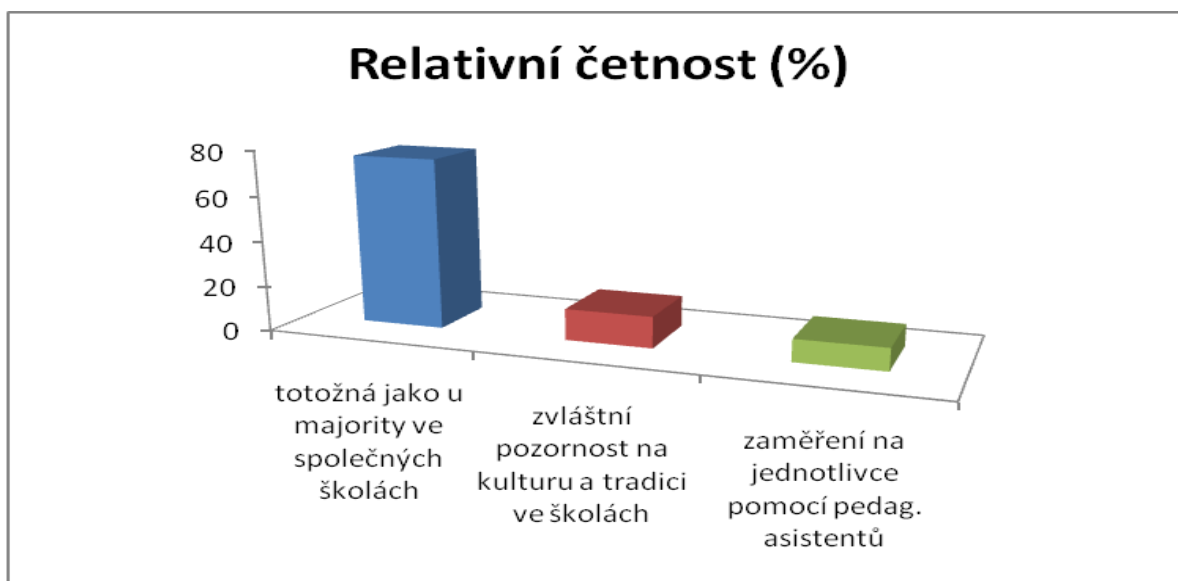
Otázka č. 17: Jaký máte názor na romskou výchovu a vzdělání?

Respondenti měli odpovídat na svůj názor na výchovu a vzdělání Romů. Ke zjednodušení měli na výběr ze tří odpovědí. 76 % tázaných uvedlo, že výchova a vzdělání mají být totožné jako u majority ve společných školských zařízeních. 14 % poukázalo na zvláštní pozornost kultury a tradic Romů ve školách. 10 % by se zaměřilo ve výchově a vzdělání na jednotlivce pomocí pedagogických asistentů.

Tabulka 22. Názor na romskou výchovu a vzdělání

Názor na romskou výchovu a vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
totožná jako u majority ve společných školách	71	76
zvláštní pozornost na kulturu a tradici ve školách	13	14
zaměření na jednotlivce pomocí pedagogických asistentů	10	10

Graf 14. Názor na romskou výchovu a vzdělání

Otázka č. 18: Měla by se vláda více zabývat romskou problematikou?

Cílem bylo zjistit u dotazovaných, zda by se měla vláda více zabývat romskou problematikou. 48 % uvedlo ano, 52 % napsalo ne.

Tabulka 23. Aktivita vlády při řešení romské problematice

Aktivita vlády k romské problematice	ano	ne
Absolutní četnost	47	51
Relativní četnost (%)	48	52

V případě kladné odpovědi ano, měli respondenti uvést konkrétní druh činnosti. Výsledky jsou zachyceny v následující tabulce (Tabulka 24.).

Tabulka 24. Konkrétní aktivity vlády při řešení romské problematiky

Druh činnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
sociální dávky	8	26
zaměstnanost	6	19
rovné podmínky	3	10
rasismus	3	10
sociální politika	3	10
školství, vzdělávání	3	10
kultura	2	6
vystěhování Romů	2	6
kriminalita	1	3

Otázka č. 19: Chcete se podílet, podílíte se na řešení problematiky soužití české společnosti a romského etnika?

Tato otázka měla odpovědět na zájem občanů české majoritní společnosti na podílení se problematiky soužití s romským etnikem. Výsledky ukazují, že jen 6 % dotazovaných je ochotno se podílet, nebo se podílí na řešení problematiky, naopak 94 % zájem nemá.

Tabulka 25. Zájem na podílení se romské problematiky

Podíl na řešení problematiky	ano	ne
Absolutní četnost	6	92
Relativní četnost (%)	6	94

V případě zájmu respondenti uváděli druh činnosti, kterým pomáhají, nebo by chtěli pomoci při řešení problematiky soužití české majoritní společnosti s Romy (viz. Tabulka 26.).

Tabulka 26. Konkrétní činnost podpory při řešení romské problematiky

Druh činnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
boj proti rasismu	2	33
dobrovolnictví	2	33
vzdělávání	1	17
výzkum	1	17

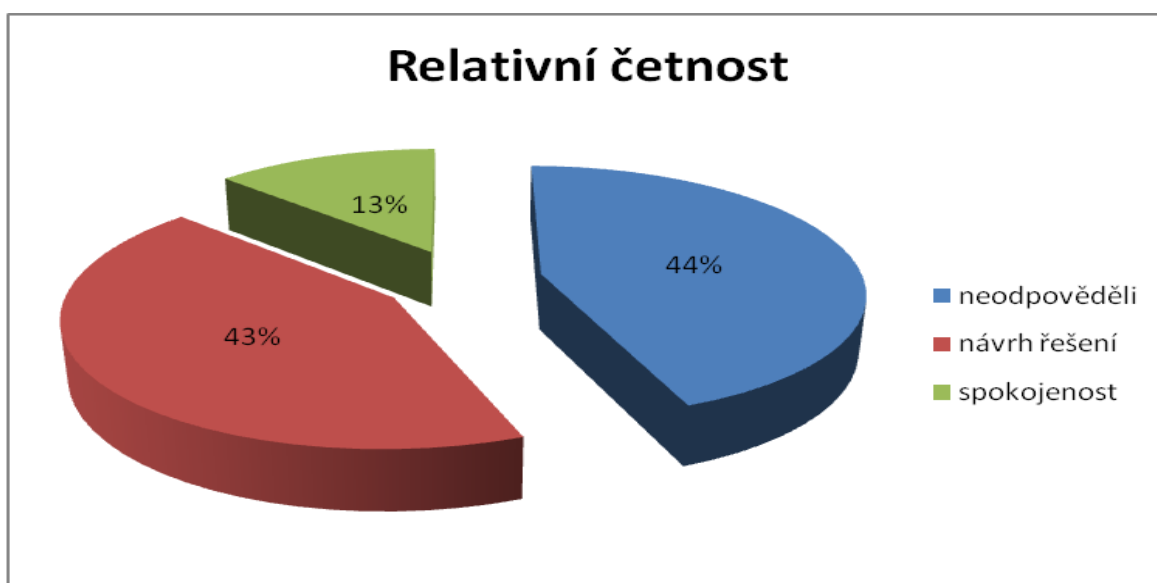
Otázka č. 20: Co byste uvítali, aby občané české národnosti udělali pro zlepšení a zkvalitnění soužití mezi českou majoritní společností a romskou minoritou?

Prostřednictvím této otevřené otázky mohli respondenti navrhnout náměty na zlepšení a zkvalitnění soužití mezi českou majoritní společností a romskou minoritou. Necelá polovina dotazovaných, tedy 44 % nevyužilo možnosti odpovědět na tuto otázku, 43 % uvedlo své návrhy a 13 % je spokojeno a nečinilo by nic dalšího.

Tabulka 27. Průzkum návrhů pro zlepšení soužití mezi Čechy a Romy

Návrh na zlepšení soužití	neodpověděli	návrh řešení	spokojenost
Absolutní četnost	43	42	13
Relativní četnost (%)	44	43	13

Graf 15. Průzkum návrhů pro zlepšení soužití mezi Čechy a Romy

Tabulka 28. Přehled návrhů pro zlepšení soužití mezi Čechy a Romy

Druh činnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
vystěhovat z ČR	8	19
pochopení a tolerance	8	19
zrušit předsudky	6	14
zaměstnat Romy	5	12
vystěhovat mimo města	5	12
zviditelnit kulturu Romů	3	8
boj proti xenofobii, rasismu	2	5
asimilovat	2	5
vzdělávat	1	2
pozitivní média	1	2
neučit stereotypům dětí	1	2

Otázka č. 21: Označte prosím podle čísel 1 (nejraději) – 5 (nerad), kterou osobu z fotografie byste rádi pozvali domů na návštěvu.

Cílem poslední otázky bylo zjistit sympatie respondentů k ženám určité národnosti. Občané měli v dotazníku fotografie Mongolky, Romky, Češky, Vietnamky, Afričanky. Jejich úkolem bylo označovat fotografie podle čísel 1 (nejraději) – 5 (nerad), kterou osobu z fotografie by rádi pozvali domů na návštěvu. Je třeba podotknout, že na fotografiích nebyla napsána národnost žen.

Z obdržených známek jsem vypočítal aritmetický průměr, který mi určil nejsympatičtější osobu, kterou se stala Češka s průměrem 1,76 bodu, druhá skončila Afričanka 2,26 bodu, třetí Vietnamka 3,06 bodu, čtvrtá Romka 3,3 bodu, poslední Mongolka s průměrem 3,62 bodu (viz. Tabulky 29. – 33.).

Tabulka 29. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy mongolské národnosti

Sympatie pozvání k návštěvě domů	1	2	3	4	5	průměr
Absolutní četnost	6	10	27	15	31	3,62
Relativní četnost (%)	7	11	30	17	35	X

Obrázek 1.

Mongolská národnost

Tabulka 30. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy romské národnosti

Sympatie pozvání k návštěvě domů	1	2	3	4	5	průměr
Absolutní četnost	12	14	23	15	25	3,3
Relativní četnost (%)	13	16	26	17	28	X

Obrázek 2.

Romská národnost

Tabulka 31. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy české národnosti

Sympatie pozvání k návštěvě domů	1	2	3	4	5	průměr
Absolutní četnost	54	18	11	6	3	1,76
Relativní četnost (%)	59	20	12	6	3	X

Obrázek 3.

Česká národnost

Tabulka 32. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy vietnamské národnosti

Sympatie pozvání k návštěvě domů	1	2	3	4	5	průměr
Absolutní četnost	17	19	23	12	17	3,06
Relativní četnost (%)	19	22	26	14	19	X

Obrázek 4.

Vietnamská národnost

Tabulka 33. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy africké národnosti

Sympatie pozvání k návštěvě domů	1	2	3	4	5	průměr
Absolutní četnost	29	27	20	7	6	2,26
Relativní četnost (%)	33	30	22	8	7	X

Obrázek 5.

Africká národnost

7.1 Shrnutí výsledků výzkumu

Tato práce měla zjistit, zda česká majoritní společnost podléhá předsudkům k romskému etniku, jestli se zajímá o romskou komunitu, zda má zkušenosti s Romy, jaký má názor na motivaci, výchovu a vzdělávání, zda má zájem se podílet na řešení romské problematiky.

Výzkumné otázky byly položeny následovně:

- ❖ Podléhá česká majoritní společnost předsudkům k romskému etniku?
  - Zajímá se česká majoritní společnost o romskou komunitu?
  - Mají čeští občané osobní zkušenosti s Romy?
  - Jaký názor má česká majorita na motivaci, výchovu a vzdělávání romského etnika?
  - Chtějí občané české společnosti řešit romskou problematiku?

1. Podléhá česká majoritní společnost předsudkům k romskému etniku?

Odpověď na tuto hlavní výzkumnou otázku jsem se snažil zjistit pomocí otázek č. 7, 8, 10, 11, 12, 21. Z průzkumu vyplynulo, že 51 % všech dotazovaných sledovalo zprávy nebo články v médiích, které se týkaly Romů. Z této nadpoloviční většiny však jako důvod sledování zpráv, článků uvedlo 30 % kriminalitu Romů, 30 % celkový zájem, 11 % kulturu Romů.

Na otázku, zda je Romům v naší společnosti nadřezováno, věnována přehnaná péče v oblasti sociální odpovědělo 48 % ano a 39 % spíše ano, což činí vcelku 87 % dotazovaných. U otázky pocitu při osobním kontaktu s Romem, uvedlo jen 1 % příjemný pocit. Dalších 47 % bylo nepatrně nervózních, 13 % mělo obavu. Jako důvod k obavě uvedlo 29 % nedůvěru, 29 % strach z krádeže, 29 % strach z napadení. Dále 36 % tázaných uvedlo - ano, spíše ano u otázky, zda si myslí, že jsme národem rasistů. Za typickou vlastnost pro Roma uvedlo 14 % respondentů lenost, 13 % odpor k práci, 7 % krádeže. Naopak Čecha dotazovaní charakterizovali jako pracovitého 21 %, závistivého 11 %, vychytralého 9 %. U známkování portrétů žen různých národností získala nejlepší bodové hodnocení žena české národnosti s průměrem 1,76 bodu. Druhá skončila žena africké národnosti s průměrem 2,26 bodu, třetí Vietnamka 3,06 bodu. Až na čtvrtém místě skončila intelektuálně vypadající Romka 3,3 bodu a poslední žena mongolské národnosti s průměrem jen o něco horším 3,62 bodů.

Z těchto uvedených údajů vyplývá, že česká majoritní společnost podléhá ve většině případů předsudkům k romskému etniku.

2. Zajímá se česká majoritní společnost o romskou komunitu?

Výzkum podle odpovědí na otázky č. 5, 7, 19, ukázal, že 71 % respondentů sleduje vzájemné vztahy v médiích mezi českou majoritou a romskou minoritou v naší zemi. Dále uvedlo 51 % dotazovaných zájem o články a zprávy v médiích týkajících se romské menšiny. Z celkového množství tázaných občanů se chtělo jen 6 % podílet na řešení problematiky soužití české společnosti a romského etnika, z nichž 33 % problémem boje proti rasismu, 33 % dobrovolnictvím, 17 % vzděláváním a 17 % výzkumem.

3. Mají čeští občané osobní zkušenosti s Romy?

Z odpovědí otázek č. 6, 9, 10, vyplynulo, že 58 % občanů majoritní společnosti se pravidelně nesetkává s Romy. 30 % respondentů přišlo do konfliktu s osobou romské národnosti, z toho 44 % uvedlo druh konfliktu krádež, 20 % fyzické napadení, 20 % slovní obtěžování, 16 % urážku na cti. 47 % tázaných bylo při osobním kontaktu s Romem nepatrně nervózních, dalších 13% mělo obavu, protože Romům nedůvěřuje, má strach z okradení nebo napadení.

4. Jaký názor má česká majorita na motivaci, výchovu a vzdělávání romského etnika?

Na tento dílčí výzkumný problém poukazují otázky č. 13, 14, 15, 16, 17. Téměř polovina respondentů 47 % uvedla, že nemá dítě, zbylých 53 % dítě má, ale to společné předškolní či školní zařízení s romským dítětem nenavštěvuje. Jen 9 % dětí dotazovaných navštěvuje společně předškolní, školní zařízení s Romy, přičemž jen 1 % tázaných to dělá starosti. Celkem 65 % českých občanů uvedlo, že jsou podmínky našeho školství dostačující pro vzdělávání Romů, 32 % tuto situaci neumělo posoudit. Jak dále odpovědělo, 53 % respondentů si myslí, že jsou Romové v naší zemi dostatečně motivováni ke vzdělání, 45 % situaci opět neumělo posoudit. 33 % dotazovaných si přeje, aby Romové navštěvovali školy, třídy určené jen pro ně samotné a to z důvodu: špatného vlivu na ostatní děti 23 %, odlišnosti 23 %, nepřizpůsobivosti 15 % zaostalosti 15 %. U otázky názoru na romskou výchovu a vzdělání uvedlo 76 % tázaných, že má být totožná jako u majority ve společných školách, 14 % by kladla zvláštní pozornost na kulturu a tradici, 10 % by se zaměřila na jednotlivce pomocí pedagogických asistentů.

5. Chtějí občané české společnosti řešit romskou problematiku?

Průzkum ukázal u otázek č. 18, 19, 20, že celých 94 % respondentů nemá zájem se aktivně podílet na řešení romské problematiky. Navíc se 52 % tázaných domnívá, že se na romské problematice nemá podílet ani vláda České republiky. Ostatních 48 % dotazovaných uvedlo, že by se vláda měla zaměřit především na: sociální dávky Romů 26 %, zaměstnanost Romů 19 %, rasismus 10 %, sociální politiku 10 %, rovné podmínky 10 %, školství a vzdělání 10 %. Na otázku co by respondenti uvítali, aby občané české národnosti udělali pro zlepšení a zkvalitnění soužití mezi českou majoritní společností a romskou minoritou celých 44 % neodpovědělo, 18 % odpovědělo, že je se současnou situací spokojeno. Ze 43 % dotazovaných, kteří uvedli své návrhy řešení, by 19 % Romy vystěhovalo z České republiky, 19 % je chtělo chápat a tolerovat, 14 % navrhuje zrušit předsudky, 12 % zaměstnat, 12 % vystěhovat mimo města, 8 % zviditelnit romskou kulturu.

Výsledky výzkumu je možné analyzovat i z pohledu vzájemných vztahů jednotlivých proměnných. Pro zajímavost uvádím některé zjištěné korelace.

Vztah mezi pohlavím a sledováním vztahů v médiích mezi českou majoritou a romskou minoritou v naší zemi.

Tabulka 34. Pohlaví vs. sledování vzájemných vztahů

Pohlaví vs. sledování vzájemných vztahů	kladné odpovědi (%)
ženy	76
muži	68

Vztah mezi bydlištěm a ochotě podílet se na řešení problematiky soužití české společnosti a romského etnika.

Tabulka 35. Bydliště vs. řešení problematiky soužití

Bydliště vs. řešení problematiky soužití	kladné odpovědi (%)
město	7
vesnice	6

Vztah mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a sledováním zpráv, článků týkajících se romské menšiny.

Tabulka 36. Dosažené vzdělání vs. sledování zpráv, článků

Dosažené vzdělání vs. sledování zpráv, článků	kladné odpovědi (%)
základní	50
středoškolské bez maturity	50
středoškolské s maturitou	55
vysokoškolské	44

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo seznámit širokou veřejnost s ukotvenými předsudky české majoritní společnosti k romskému etniku. V teoretické části jsem se snažil formulovat vzájemné společenské předsudky, hodnoty, současné problémy v České republice. Hlavním úkolem bylo seznámit čtenáře s historií a původem Romů, jejich obecným dělením, charakterem života romské minority v různých vývojových stádiích, seznámit českou společnost s postojem Romů k náboženství. Pro pedagogickou praxi uvést problematiku předškolní a školní výchovy a vzdělávání, nalézt motivaci ve vzdělání z hlediska školních institucí, občanských sdružení. Navrhl jsem určitou formu mediální kampaně jako motivaci pro změnu postojů romského etnika ke vzdělání a volbě povolání.

Pomocí kvantitativní dotazníkové metody průzkumu jsem v praktické části bakalářské práce zjišťoval postoj a předsudky české majoritní společnosti k romskému etniku. Pomocí otázek jsem zkoumal zájem majoritní společnosti o romskou komunitu, osobní zkušenosti občanů České republiky s Romy, názor majority na motivaci, výchovu a vzdělávání romského etnika a aktivity široké české společnosti řešit romskou problematiku.

Vyhodnocením výzkumu jsem zjistil, že převážná většina respondentů sleduje vzájemné vztahy české majoritní společnosti a romské minority v médiích, avšak se členy romského etnika se pravidelně nesetkává. Téměř celá česká společnost si myslí, že je Romům nadřozováno či věnována přehnaná péče v oblasti sociální. Nadpoloviční většina občanů majority je při osobním kontaktu s příslušníkem romské menšiny nervózní nebo má obavu, i když se s Romem pravidelně nesetkává. Nejčastější typická vlastnost pro Roma je podle české majority lenost, odpor k práci, loupení, vychytralost, hloupost. Většina dotazovaných si myslí, že jsou Romové v naší zemi dostatečně motivováni ke vzdělání a podporují stejnou výchovu a vzdělávání Romů jako u majority, tedy ve společných školských zařízeních. Kromě několika jedinců se nechce nikdo podílet na řešení problematiky soužití české společnosti a romského etnika. Z výzkumu je také patrné, že nadpoloviční většina majoritní společnosti by domů pozvala raději osobu jiné národnosti než - li Roma.

Předsudky k romskému etniku jsou u majoritní společnosti hluboce ukotveny a uplyne mnoho času, než se od těchto předsudků česká společnost oprostí. Prostor pro řešení této problematiky je jistě otevřen, začít bychom měli u dětí a to tím, že je nebudeme učit jako jejich rodiče stále stejným stereotypům a předsudkům, naopak se budeme v pedagogické praxi podílet na multikulturní výchově a toleranci k národnostním menšinám.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALVÍN, JAROSLAV. *Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka*. Praha: Radix, 2008. 256 s. ISBN 978-80-86031-83-5.

BALVÍN, JAROSLAV. *Výchova a vzdělávání romských žáků*. Praha: Radix, 2004. 207 s. ISBN 80-86031-48-9.

BALVÍN, JAROSLAV. *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám*. Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin, 2004. 495 s. ISBN 80-902972-6-9.

DANIEL, BARTOLOMĚJ. *Dějiny Romů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1994. 199 s. ISBN 80-7067-395-8.

COHN, WERNER. *Cikáni*. Praha: Slon, 2009. 61 s. ISBN 978-80-7419-008-7.

DAVIDOVÁ, EVA. *Cesty Romů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. 245 s. ISBN 80-7067-533-8.

JAKOUBEK, MAREK. *Romové – konec (ne) jednoho mýtu*. Praha: Socioklub 2004. 317 s. ISBN 80-86140-21-0.

JAKOUBEK, MAREK. BUDILOVÁ, LENKA. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 359 s. ISBN 978-80-7325-178-9.

KENRICK, DONALD. PUXON, GRATTAN. *Cikáni pod hákovým křížem*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. 179 s. ISBN 80-244-0048-0.

NEČAS, CTIBOR. *Romové na Moravě a ve Slezsku (1740-1945)*. Brno: Matice moravská, 2005. 475 s. ISBN 80-86488-20-9.

NEČAS, CTIBOR. *Romové v České republice včera a dnes*. 5. dopl. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. 129 s. ISBN 80-244-0497-4.

NEČAS, CTIBOR. *Historický kalendář. Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1997. 123 s. ISBN 80-7067-769-4.

ŠÍŠKOVÁ, TAŤJANA. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 273 s. ISBN 978-80-7367-182-2.

ŠÍŠKOVÁ, TAŤJANA. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. 200 s. ISBN 80-7178-648-9.

ŠVEC, VLASTIMIL. HRBÁČKOVÁ, KARLA. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007. 129 s. ISBN 978-80-7318-547-3.

WAYATT, CHAD, EVANS. HORVÁTOVÁ, JANA. *Romské obrození*. Praha: Argo, 2005. 205 s. ISBN 80-7203-693-9.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
h.	hlavní
JZD	jednotné zemědělské družstvo
kap.	kapitola
m.	město
např.	například
PC	počítač
r.	rok
resp.	respektive
tj.	to je
s.	strana
Sb.	sbírka
tzv.	takzvaný
vs.	versus

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Pohlaví respondentů	37
Graf 2. Společenské zařazení	38
Graf 3. Bydliště respondentů	39
Graf 4. Nejvyšší dosažené vzdělání	40
Graf 5. Sledování vztahů v médiích mezi českou majoritou a romskou minoritou	41
Graf 6. Důvod sledování zpráv, článků o romské menšině	43
Graf 7. Názor na přehnanou péči o Romy v naší společnosti v oblasti sociální	44
Graf 8. Pocit při osobním kontaktu	45
Graf 9. Názor na sklony společnosti k rasismu	46
Graf 10. Typické vlastnosti pro Čecha	48
Graf 11. Typické vlastnosti pro Roma	48
Graf 12. Podmínky školství pro vzdělávání Romů	49
Graf 13. Názor na navštěvování samostatných škol, tříd, Romy	50
Graf 14. Názor na romskou výchovu a vzdělání	52
Graf 15. Průzkum návrhů pro zlepšení soužití mezi Čechy a Romy	54

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Mongolská národnost	56
Obrázek 2. Romská národnost	56
Obrázek 3. Česká národnost	57
Obrázek 4. Vietnamská národnosti	57
Obrázek 5. Africká národnosti	58

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Pohlaví respondentů	37
Tabulka 2. Společenské zařazení	38
Tabulka 3. Bydliště respondentů	38
Tabulka 4. Nejvyšší dosažené vzdělání	39
Tabulka 5. Sledování vztahů v médiích mezi českou majoritou a romskou minoritou	40
Tabulka 6. Pravidelné setkávání s Romy	41
Tabulka 7. Jiná místa k setkání se členy romského etnika	42
Tabulka 8. Sledování zpráv, článků v médiích o romské menšině	42
Tabulka 9. Důvod sledování zpráv, článků o romské menšině	42
Tabulka 10. Názor na přehnanou péči o Romy v naší společnosti v oblasti sociální	43
Tabulka 11. Zkušenost s konfliktem s osobou romské národnosti	44
Tabulka 12. Druh konfliktu	44
Tabulka 13. Pocit při osobním kontaktu	45
Tabulka 14. Důvod obavy při osobním kontaktu	45
Tabulka 15. Názor na sklony společnosti k rasismu	46
Tabulka 16. Typické vlastnosti pro Čecha a Roma	47
Tabulka 17. Postoj ke společné návštěvě dětí školních, předškolních zařízení	49
Tabulka 18. Podmínky školství pro vzdělávání Romů	49
Tabulka 19. Motivace Romů ke vzdělání v ČR	50
Tabulka 20. Názor na navštěvování samostatných škol, tříd, Romy	50
Tabulka 21. Důvod postoje k navštěvování škol	51
Tabulka 22. Názor na romskou výchovu a vzdělání	51
Tabulka 23. Aktivita vlády při řešení romské problematice	52
Tabulka 24. Konkrétní aktivity vlády při řešení romské problematiky	53
Tabulka 25. Zájem na podílení se romské problematiky	53

Tabulka 26. Konkrétní činnost podpory při řešení romské problematiky	53
Tabulka 27. Průzkum návrhů pro zlepšení soužití mezi Čechy a Romy	54
Tabulka 28. Přehled návrhů pro zlepšení soužití mezi Čechy a Romy	55
Tabulka 29. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy mongolské národnosti	55
Tabulka 30. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy romské národnosti	56
Tabulka 31. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy české národnosti	56
Tabulka 32. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy vietnamské národnosti	57
Tabulka 33. Hodnoty a průměr známek sympatií ženy africké národnosti	57
Tabulka 34. Pohlaví vs. sledování vzájemných vztahů	61
Tabulka 35. Bydliště vs. řešení problematiky soužití	61
Tabulka 36. Dosažené vzdělání vs. sledování zpráv, článků	61

SEZNAM PŘÍLOH

P I	Dotazník
-----------	----------

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

předkládám Vám dotazník, který slouží jako podklad pro moji bakalářskou práci na téma Předsudky české společnosti k romskému etniku. Tento výzkum je zcela anonymní a získané informace nebudou za žádných okolností zneužity.

U vybraných otázek prosím zatrhněte vždy jednu z Vámi vybraných možností, nebo doplňte Vaši odpověď.

Děkuji za Vaši ochotu a za dobrovolné vyplnění dotazníku.

Zbyněk Lebánek

1.) Pohlaví

- muž
- žena

2.) Společenské zařazení

- student
- pracující
- důchodce
- ostatní

3.) Bydliště

- město
- vesnice

4.) Nejvyšší dosažené vzdělání

- základní
- středoškolské bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vysokoškolské

5.) Sledujete vztahy v médiích mezi českou majoritou a romskou minoritou v naší zemi?

- ano
- ne

6.) Setkáváte se pravidelně se členy romského etnika?

- ano, ve společném domě
- ano, v zaměstnání
- ano, na jiných místech (hromadná doprava, volný čas, sport...)

uved'te kde: .....

- nesetkávám

7.) Sledujete zprávy, články v médiích týkající se romské menšiny (kultura, kriminalita, umění...)?

- ano (uved'te prosím důvod)

.....

- ne

8.) Domníváte se, že je Romům v naší společnosti nadřezováno, věnována přehnaná péče v oblasti sociální?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

9.) Přišli jste do konfliktu s osobou romské národnosti?

- ano (uved'te druh konfliktu)

.....

- ne

10.) Jaký máte pocit při osobním kontaktu s příslušníkem romské menšiny?

- příjemný
- normální
- jsem nepatrně nervózní
- mám obavu (uved'te prosím důvod) .....

11.) Domníváte se, že jsme národ rasistů?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

12.) Uveďte prosím z Vašeho pohledu 3 typické vlastnosti pro Čecha a pro Roma.

➤ Čech:

.....

➤ Rom:

.....

13.) Navštěvuje vaše dítě předškolní, školní zařízení společně s dětmi romského etnika?

- ano, jsem rád, že pozná jinou národnost
- ano, nevadí mi to
- ano, dělá mi to starost
- ne
- nemám dítě

14.) Jsou podmínky našeho školství dostačující pro vzdělávání Romů?

- ano
- ne
- nedokážu posoudit

15.) Jsou Romové v naší zemi dostatečně motivováni ke vzdělání?

- ano
- ne
- nedokážu posoudit

16.) Souhlasíte, aby Romové navštěvovali školy, nebo třídy určené jen pro ně samotné?

- ano (uveďte prosím důvod)

.....

- ne (uveďte prosím důvod)

.....
17.) Jaký máte názor na romskou výchovu a vzdělávání?

- měla by být totožná jako u majority ve společných školských zařízeních
- měla by klást zvláštní pozornost na kulturu a tradici Romů ve spol. škol. zařízeních
- měla by se zaměřit na jednotlivce pomocí pedagogických asistentů

18.) Měla by se vláda více zabývat romskou problematikou?

- ano (uveďte prosím čím konkrétně)
- .....

- ne

19.) Chcete se podílet, podílíte se na řešení problematiky soužití české společnosti a romského etnika (dobrovolnictví, nezisková organizace, ...)?

- ano (uveďte prosím druh činnosti)
- .....

- ne

20.) Co byste uvítali, aby občané české národnosti udělali pro zlepšení a zkvalitnění soužití mezi českou majoritní společností a romskou minoritou?

.....
.....
.....
.....
.....

21.) Označte prosím podle čísel 1 (nejraději) – 5 (nerad), kterou osobu z fotografie byste rádi pozvali domů na návštěvu.

.....

.....

.....

.....

.....

Děkuji za Váš čas.